

ONDERZOEKEN IN SAMENSPEL ...

... met en door de opleidingen bachelor in de Pedagogie van het jonge kind en de Educatieve bacheloropleiding voor kleuteronderwijs.

Inhoud

Inleiding	> 3	20 <	Vaders in beeld
Kindclusief in onderzoek en in de buitenschoolse opvang	> 4	22 <	Startkracht
Vandaag ben je beeldig!	> 7	23 <	Wanda: collectief leren met een waarderende bril
Onderzoek in samenspel met beleidsmakers	> 8	24 <	Kleine kinderen, grote kansen
RePLAY Toddler: tools over risicovol spelen	> 9	25 <	Samenspel over grenzen heen
PACE: samenwerking & innoveren kinderopvang & tewerkstelling	> 11	28 <	Familiegecentreerd werken
Onderzoek in samenspel met de professionals van de toekomst	> 12	30 <	Wat als spelen meer wordt dan spelen?
Toegankelijke hulpbronnen rond ouderschap na een relatiebreuk	> 14	31 <	Vlucht vooruit
@ your service!	> 15	32 <	Workshops storytelling
Participatie in de klas	> 16	33 <	Meer talig op school
Hoe àlle ouders een stem geven in een tevredenheidsonderzoek?	> 17	35 <	Samen slaan we de brug
Teamteaching: samen onderweg!	> 18	37 <	Integratie van Stem en beweging
Samen taal maken	> 19	38 <	Creativiteit in wetenschaps- onderwijs voor jonge kinderen
		40 <	Word jij onze volgende partner in samenspel?

COLOFON

Concept en inhoud: Ine Hostyn & Sofie Vanassche

Reviewers: Annelies Ceulemans, Mandy Claessens, Sofie De Backer, Elke Decrock, Jens Deriemaeker, Evelien D'Heer, An Raes, Ann Steverlyncx, Sarah Thys, Bénédicte Vanblaere en Inneke Vanhulle

Lay-out en druk: Mirto Print, een drukkerij waar sociaal ondernemerschap centraal staat door een duurzame en aangepaste tewerkstelling van werknemers uit kansengroepen.

Verantwoordelijke uitgever: Caroline Detavernier, opleidingsdirecteur

© 2019 - Arteveldehogeschool

ONDERZOEKEN IN SAMENSPEL

Daar staan we voor en daar gaan we voor

In de opleidingen bachelor in de Pedagogie van het jonge kind en de Educatieve bachelor kleuteronderwijs.

Onderzoeken ...

Dat we aan onderzoek doen in onze bacheloropleidingen Pedagogie van het jonge kind en de Educatieve bachelor kleuteronderwijs, dat maakt ons niet meteen uniek. Het is een van onze kerntaken als bacheloropleiding en een maatschappelijke opdracht die we met plezier opnemen. Maar dat we ons onderzoek steeds opnieuw en zoveel mogelijk inzetten als motor voor meer kwaliteit in onze eigen opleidingen en in de werkvelden met wie we ons verbinden, daar zijn we best fier op! We realiseren die onderzoeksmotor door telkens opnieuw de processen en de resultaten van onderzoek te verspreiden naar professionals (in sp ) die ermee verrijkt kunnen worden. We doen dat via praktijkgerichte artikels, informerende boeken, ondersteunende websites, inspirerende methodieken, ... en dit magazine dat voor u ligt!

Onderzoeken in samenspel ...

Dat we in ons onderzoek samenwerken met belangrijke partners, dat maakt ons ook niet meteen uniek. Praktijkgericht onderzoek is in wezen participatief, met deelname van de mensen die het onderzoek aanbelangen. Maar dat we het samenspel steeds opnieuw centraal zetten van voor de start tot na afloop van het onderzoek, en zowel in de inhoud, de methodologie als de output van ons onderzoek, daar zijn we best fier op!

We realiseren het onderzoeken IN samenspel in eerste instantie door het samenspel zelf als centraal onderzoeksthema op te nemen. Of het nu gaat om de interactie tussen kinderen en hun begeleiders/leerkrachten (*bijv. hoe kan videocoaching leiden tot meer kwaliteitsvolle interacties tussen kinderen en professionals in kinderopvang en kleuteronderwijs?*), om de verbinding met en tussen ouders (*bijv. hoe kunnen professionals beter samenwerken met vaders?*), om het samenspel tussen professionals (*bijv. hoe kunnen professionals van elkaar leren vanuit praktijksituaties? Of hoe kunnen leerkrachten samenwerken in de klas?*) of om het samenspel tussen organisaties (*bijv. hoe kunnen organisaties samenwerken in armoedebestrijding?*): het samenspel is vaak de centrale inhoudelijke focus in ons onderzoek. We geloven erin duurzame verschillen te kunnen maken door het samenspel in de praktijk als uitgangspunt te nemen, en ons dus niet zomaar op individuen of structuren te richten. Doordat we het samenspel onderzoeken, beïnvloeden en realiseren, sturen de betrokkenen elkaar aan op verandering, en vergroot dus ook de kans op impact.

We realiseren het onderzoeken IN samenspel ook door in onze methodologie zoveel mogelijk te kiezen voor onderzoeksmethoden die het samenspel hoog in het vaandel dragen. We werken met focusgroepen, participerende observaties, interviews ... en we vergeten daarbij nooit de professionals, de ouders en de kinderen zelf. We ontwikkelen nieuwe inzichten door in interactie met de betrokkenen informatie te verzamelen en van daaruit dingen te laten ontstaan. We willen niet zomaar mensen beluisteren maar net hun perspectieven meenemen om ze daarna te kunnen verbinden in samenspel. We werken daarom vaak met methoden die niet alleen aantrekkelijk en leuk zijn, maar tegelijk ook daadkrachtig en efficiënt zodat het samenspel inspirerend is voor zowel de onderzoekers als de deelnemers.

We doen dus aan onderzoek op een manier die de betrokkenen inspireert om zelf rond het onderzoeksthema dat voorligt aan de slag te gaan. Vaak vormt onze onderzoeksmethodologie, in gefinaliseerde vorm, ook een deel van de output van ons onderzoek. Een vragenlijst of de voorbereiding van een focusgroep wordt een reflectieleidraad en een methodiek om in gesprek te gaan. Een observatieleidraad wordt een kijkkader bruikbaar in de praktijk. Zo leidt ons onderzoek tot producten die verschillende perspectieven naar boven brengen en verbinden en dit samenspel faciliteren.

Samenspel staat dus centraal in onze onderzoeksinhoud, onze onderzoeksmethoden en onze onderzoeksoutput. *“Walk the talk”* of *“Research as you preach”* in het onderzoeken in samenspel is dan ook onze kracht. En dat het samenspel in onderzoek en in de praktijk het net mogelijk maakt om veel maatschappelijke uitdagingen aan te pakken en waar te maken, dat is onze drijfveer!

We zijn alvast fier op onze manier van onderzoeken in samenspel! Dat neemt niet weg dat we ons er de komende jaren verder willen in uitdagen en bekwamen. Net omdat we er zo in geloven, weten we zeker dat het samenspel met andere opleidingen, expertisecentra, beleidsorganen enzovoort ons hierin de weg zal wijzen!

Overtuigd? Benieuwd? Op zoek naar inspiratie?

Neem dit magazine ter hand, neem even de tijd om je onder te dompelen in ons onderzoek en lees waarom het samenspel in elk onderzoek een grote meerwaarde vormde.

Veel leesplezier!

KINDclusief in onderzoek en in de buitenschoolse opvang

Over de bijzondere meerwaarde van onderzoek in (samen)spel met kinderen.

Dit project onderzocht hoe je samen met en voor kinderen met een specifieke ondersteuningsbehoefte in de buitenschoolse kinderopvang redelijke aanpassingen kan doorvoeren zodat alle kinderen kunnen deelnemen en mee spelen. Samenspel tussen onderzoekers en kinderen, dat was de rode draad in hun onderzoeksproject KINDclusief. Hun onderzoekservaringen geven inzicht in hoe je in onderzoek kinderen kan betrekken als mede-onderzoekers. **Wedden dat je met deze vijf tips zelf goesting én handvaten krijgt om kinderen deel te laten uitmaken van je onderzoeksteam?**

1 Informeer kinderen en maak hen duidelijk dat ze nodig zijn

Laat kinderen van bij de start voelen dat ze nodig zijn in het onderzoek en betrek hen daarna ook echt. Stem daarvoor ook af met de organisatie waar je onderzoek doet, zodat er daadwerkelijk iets kan gebeuren met de input van de kinderen. Maak een 'informed assent' met voldoende visualisaties om met de kinderen te bespreken en hen zelf te laten tekenen (of met de hulp van een ander kindje 😊). Dat ligt allemaal in de lijn van kinderen ernstig nemen, ook in onderzoek!

Dit vertelden we aan de kinderen van de drie initiatieven voor buitenschoolse opvang die in ons onderzoek meewerkten vanuit de overtuiging dat kinderparticipatie een motor kan zijn voor inclusief werken:

"We hebben jullie nodig om met ons mee te denken want we willen iets maken voor jullie. Wij willen samen nadenken hoe alle kinderen hier in de opvang nog leuker kunnen samenspelen met elkaar en wat jullie nodig hebben om dat beter te maken (wat zou helpen). Dat willen we echt van jullie horen. Ik ga naar jullie luisteren, en twee van mijn collega's zullen hetzelfde doen. Daarmee zullen we dan iets maken om ook andere kinderop-

vangvoorzieningen te helpen zodat alle kinderen, met of zonder beperking, kunnen leuk spelen met elkaar.”

Het deed deugd als onderzoekers dat kinderen ons achteraf ook vertelden: “Jullie luisteren echt naar ons, jullie vinden het belangrijk wat we zeggen en jullie willen ons echt begrijpen.”

Giselinde Bracke: “Kinderen hebben nood om nodig te zijn, en dat vergeten we soms in onderzoek. Als het gaat over een onderzoek met impact voor de kinderen, dan zou je hen eigenlijk altijd moeten betrekken. Want kinderen zijn een gigantische missing voice als het gaat over dingen die hen aangaan. “Nothing about us, without us”, gelinkt aan het VN kinderrechtenverdrag: laat het ons ook waar maken in onderzoek!”

2 Maak duidelijke afspraken met kinderen, geef hen visuele ondersteuning en herhaal

Wij werkten in ons onderzoek in kleine groepjes van 3 à 6 kinderen. We maakten afspraken over hoe we zouden samenwerken aan de hand van “de kracht van acht” (bijv. luisteren naar elkaar, we mogen het niet eens zijn met elkaar, ...). We spraken af dat we elkaar drie keer zouden zien (“we gaan niet één keer maar drie keer naar jou komen luisteren”), maar ze ook mochten kiezen om niet meer deel te nemen. We maakten ook kaartjes om de afspraken te visualiseren zodat kinderen dit steeds opnieuw, bij elk onderzoeksmoment, konden zien.

3 Naast praten moet je vooral ook veel doen met kinderen, en in het concrete blijven

Kinderen willen in onderzoek wel praten en nadenken, maar ze willen vooral ook veel DOEN (spelen, tekenen, visualiseren, ...). Je kan kinderen bijvoorbeeld laten tekenen wat hen zou helpen in het samenspelen, en dan over die tekening in gesprek gaan ‘Vertel eens, hoe zou wat op die tekening staat dan helpen?’.

Wij werkten in dit onderzoek met een boek tijdens de verschillende onderzoeksmomenten. We merkten meteen dat kinderen gewoon zijn om naar verhalen te luisteren en dit toe te passen op hun leven. Het boek Brontorina gaat over een dinosaurus die ballet wil doen maar daarvoor veel hindernissen ervaart in zijn omgeving. Kinderen konden dit snel toepassen op een kind dat het bij hen in de opvang niet altijd gemakkelijk heeft, of een kind dat ook uitgesloten wordt. Ze maakten dat snel concreet en dat maakte dat het ook snel naar hun eigen leefwereld ging (hun eigen opvang, hun vriendjes, ...). Ze bleven niet hangen bij de dino, ze gingen naar hun opvang. Die “turn” moesten wij niet echt faciliteren, dat ging vanzelf. Het boek maakte het dus mogelijk om over een – anders misschien – moeilijk thema met kinderen te spreken en er samen rond te werken.

Daarnaast lieten we de kinderen ons rondleiden in hun speelomgeving. We vroegen te fotograferen welke plaatsen en momenten betekenisvol zijn voor hen: de plaatsen waar het goed lukt om met iedereen samen te spelen en de plaatsen waar dat niet goed loopt. We gingen dan samen naar die plaatsen om hen te laten vertellen “Wat gebeurt er hier dan?” “Hoe

spelen jullie hier?" ... Zo toonde een kind ons een plekje waar hij zich steeds verstopte om even tot rust te komen als hij zich uitgesloten voelde.

4 Maak tijd en ruimte, en werk met een klein groepje kinderen

Laat kinderen aan het onderzoek meewerken in kleine groepjes: zo kunnen kinderen elkaar ook uitdagen om verder te vertellen (je zal er van verwonderd staan hoe vlot ze elkaar ook vragen durven stellen!). Voorzie als onderzoeker echt tijd en ruimte om hen te beluisteren. Pas als die tijd en ruimte aanwezig is, kunnen kinderen hun belangrijkste boodschappen delen. Zo vertelde een kind van Bulgaarse afkomst die al een tijdje zat na te denken over zijn antwoord op de vraag: "Wat zou helpen om in de opvang leuker samen te kunnen spelen?" en plots een auto op papier tekent: "Ja, die auto zou helpen ... Ik wou eerst een vliegtuig tekenen maar dat kan hier niet landen. Dus een auto: als ik mijn familie uit Bulgarije zo hard mis, dan zou ik met de auto naar mijn familie kunnen terug

gaan en daar eventjes mezelf zijn. En dan zou het lukken om terug naar hier te komen en me goed voelen bij de andere kinderen." Het was de eerste keer dat de begeleiders dit kind iets hoorden vertellen in de opvang ... Of, hoe het werken in kleine groepjes van kinderen niet alleen een manier van inclusief werken is, maar ook een belangrijke en noodzakelijke voorwaarde om data te verzamelen.

5 Doe iets met de input van kinderen, creëer daar de randvoorwaarden voor en geef ook feedback nadien

We vertelden de kinderen duidelijk wat er met hun informatie zou gebeuren (aan wie vertellen we wat, wie gaat er wat mee doen, ...). Want dat was natuurlijk de bedoeling: oprecht luisteren en dan ook effectief iets met hun informatie doen. Zo leidde het onderzoek in één van de betrokken opvanglocaties zelfs tot een nieuwe naam voor de opvang, een nieuw logo, ... De argumenten van de kinderen werden in samenspraak doorgegeven aan de raad van bestuur, en met resultaat!

Voorwaarden voor onderzoekers 'als je met kinderen aan onderzoek wil doen'

AUTHENTIEK zijn: als je vragen stelt aan kinderen, krijg je vragen terug. Je moet die vragen kunnen ontvangen en je moet ook bereid zijn om er op te antwoorden. En dat kan over heel wat gaan "Heb jij ook kindjes? En waar zijn ze nu?" ... Of als je als onderzoeker zegt "We gaan naar jullie luisteren want we weten dat jullie veel interessante dingen kunnen vertellen." En dan zegt een kind: "Hoe weet jij dat?" ... Leve hun uitingen van een onderzoekende houding!

FLEXIBEL zijn: inspelen op wat de kinderen aanbrengen en doen. Dat betekent: je voorbereiding durven loslaten maar tegelijk ook goed de onderzoeksdoelen bewaken.

OBSERVEER continu om te zien wat sommige triggers aan invloed hebben: tijdstip, ruimte, In een knutselruimte willen kinderen knutselen, in een slaapklasje willen ze een geborgen sfeer om te kunnen praten (en praten kinderen ook sneller over hun emoties dan in een knutselruimte), in een vergaderzaal ontmoet je hen in een meer formele sfeer. Kortom, de ruimte heeft een invloed op de informatie die je krijgt. Daarnaast heeft ook het tijdstip een grote invloed: 's avonds na school is er bijvoorbeeld minder nood om nog na te denken, terwijl dat op woensdagmiddag of een vakantiedag heel vlot lukte!

ENGAGEMENT om een tijdje vooraf ook al aanwezig te zijn in de onderzoekscontext en deel te worden van de ruimte en de tijd. En ook na de bevraging niet onmiddellijk vertrekken, is de boodschap. Wat tijd vooraf en nadien is noodzakelijk om echt interesse te tonen in hen als persoon, meer dan louter een onderzoeksobject.

En ja, misschien zijn deze voorwaarden net ook belangrijk in onderzoek met volwassenen?

Giselinde Bracke: "Als we niet hadden samengewerkt met kinderen, dan hadden we gigantisch veel informatie gemist als onderzoekers. We zouden dan ongetwijfeld in gesprek met professionals gekomen zijn tot speciale ingrepen of ingrepen op een hoger niveau dan nodig. Het is een eye opener om het reilen en zeilen in de opvang vanuit de ogen van een kind te beluisteren. Door de kinderen te betrekken kregen we inzicht in de echte basisvoorwaarden om inclusief werken mogelijk te maken vanuit het perspectief van kinderen zelf. Zoals bijvoorbeeld het kennen van de voornamen van alle aanwezige kinderen in de opvang. Dat geeft meteen aanknopingspunten voor de toekomst. Zo weten we als onderzoekers ook zeker dat de methodieken die we uitgewerkt hebben daadwerkelijk

"We moeten hier in de opvang allemaal vrienden zijn maar als we elkaars naam niet kennen, dan lukt dat niet."

werken nadien, we hebben ze immers samen met de kinderen ontwikkeld."

ONDERZOEKERS: Giselinde Bracke en Nele Van Hulle (Pedagogie van het jonge kind) en Marijke De Smet (Lager onderwijs)

PARTNERS: de kinderen natuurlijk!

»»» Lees meer over ons project in het vijfde nummer van KIDDO-magazine (jaargang 2016)

Vandaag ben je beeld(ig)!

Video-coaching is waardering

Samen in beeld

Een rijke én haalbare methodiek video-coaching uitwerken, dat kon alleen in nauw samenspel met professionals uit de kinderopvang en onderwijs. Hun ervaringen, verhalen, verwonderde ogen, kritische vragen, non-verbale blikken, ... Kortom alles wat ze ons vertelden en toonden bij het samen bekijken van de beelden tijdens de coachingsgesprekken, waren de motor voor ons als onderzoekers om een haalbare, doeltreffende, waardeerende en versterkende methode 'video-coaching' te ontwikkelen! SAMEN kijken, SAMEN leren. Wat een rijke manier van professionaliseren.

Het beeld uitvergroot

Uiteraard is de kracht van video-coaching al langer bekend binnen het werkveld. In Nederland wordt videobegeleiding onder de vorm van de methodiek 'Video-Interactie Begeleiding (VIB)' al meer gebruikt dan in Vlaanderen. In Vlaanderen bestaat er ook een Steunpunt VIB/VHT (video home training) om deze methodiek verder vorm te geven. En toch... waarom zien we video-coaching zo weinig opduiken in het werkveld van de kinderopvang en onderwijs? Waarom gaan professionals er niet actief mee aan de slag? Wat zijn de grootste drempels? Kunnen we een manier vinden om video-coaching laagdrempelig en waardeerend uit te werken zodat professionals binnen de kinderopvang en onderwijs er onmiddellijk en met veel goesting aan de slag mee kunnen gaan?

Sterke reportages als beeldmateriaal

Met de camera in de hand door het land! Samen kijken, samen leren. Het onderzoek start met een algemene sessie rond video-coaching. Wat mogen de professionals verwachten bij het maken van de opnames terwijl ze in interactie zijn met de kinderen in hun eigen setting? Met welke camera en hoe frequent komen we filmen? En kan iemand van de organisatie ook deze opnames maken? De eerste vragen worden samen beantwoord en het traject van opnames en gesprekken kan starten. Tijdens het bekijken van de opnames, voelen we het meteen. Focus, focus op de kinderen: dat is onze boodschap. Welke kleine signalen zie je bij de kinderen? Het blijkt een gouden reportage. Opeens zien we zoveel: dat kind waarvan we denken..., die kleine glimlach op het gezicht bij..., hoe sterk kinderen alles maar dan ook alles oppikken, hoe verrijkend kleine kinderen toch kunnen samenspelen, hoeveel taal er valt, ... Kortom, pakkende en beklijvende beelden.

Maar het blijft tijdens het onderzoek niet alleen bij samen beelden bekijken. Om een krachtige methodiek video-coaching te ontwikkelen, gaan zowel kinderbegeleiders als leraren kleuteronderwijs met ons in gesprek over de videobeelden aan de hand van een kijkkader. Vanuit die gesprekken verzamelen we volop data over wat wel en niet werkt en stellen we de metho-

diek telkens bij. Zo voelt bijvoorbeeld al gauw het gebruikte kijkkader bij de coachingsgesprekken ongemakkelijk aan. De professionals geven het aan: de focus ligt op de kinderen en toch worden we gecoacht vanuit begeleidersperspectief. Samen zoeken we naar een betere en waardeerende aansluiting en vinden die in een verschuiving van het perspectief. We herschrijven het kijkkader vanuit het perspectief van het kind en hebben op die manier waardeerende taal om de beelden samen te benoemen en samen te groeien. Alweer een gouden reportage!

*Van klein kijken naar de kinderen
naar klein kijken naar jezelf.*

Het totaalplaatje!

Na de opnames wordt er geopteerd om via een focusgroep de professionalisering met elkaar te delen. Wat waardeerend en afsluitend is bedoeld in het onderzoek, groeit in samenspel met de professionals uit tot een noodzakelijk onderdeel van de methodiek. Via een uitgetekend parcours en diverse reflectieve metaforen wordt in groep het professionaliseringstraject in beeld gebracht. Professionals leren van elkaar en wij leren van hen. Zo ontdekken we tijdens de afsluitende focusgroep dat het verkennend gesprek bij het begin van het traject ook meer inhoudt dan enkel kennismaking en duiding, wordt de waarde van het maken van opnames op de eigen werkvloer nog eens benadrukt en kunnen we samen een leidraad opstellen om de coachingsgesprekken op een waardeerende en reflectieve manier vorm te geven. Het totaalplaatje wordt compleet!

ONDERZOEKERS: Giseline Bracke, Ine Hostyn en Ann Steverlyncx (Pedagogie van het jonge kind) en Sofie Verschaeve (Kleuteronderwijs)

>>> Alle ingrediënten voor een geslaagd proces video coaching zijn te downloaden via:
www.arteveldhogeschool.be/verbeelding/

Onderzoek in samenspel met beleidsmakers!

Bouwen aan de kinderopvang van morgen

In 2016 deden we een onderzoek in opdracht van Kind en Gezin ter evaluatie van de invoering van de maatregel 'opvang bestellen = opvang betalen' die in 2014 door de Vlaamse Regering werd ingevoerd. Voorliggende vragen: Hoe organiseert de sector van de opvang voor baby's en peuters dit principe? Wat is de invloed ervan op het gebruik van de opvang? Hoe wordt dit ervaren door de sector en door de ouders? Welke impact heeft dit op de toegankelijkheid van de kinderopvang voor gezinnen uit kwetsbare groepen? Om een antwoord te vinden op deze vragen werd een vragenlijst verspreid binnen de sector en werden interviews afgenomen met ouders (de gebruikers). Hierdoor konden de perspectieven van beide partijen worden meegenomen in onze studie. Kind en Gezin ging vervolgens aan de slag met onze resultaten en beleidsaanbevelingen. Ze deden dit samen met vertegenwoordigers van de sector, partners en gebruikers binnen het orgaan dat het decreet Kinderopvang voor baby's en peuters opvolgt. Dichter bij het beleid kunnen onze onderzoeksresultaten niet zitten!

ONDERZOEKERS: Sofie Vastmans en Karolien Huylebroek (Pedagogie van het jonge kind)

PARTNERS: in opdracht van Kind & Gezin

»»» Het volledige rapport is te raadplegen via:
www.kindengezin.be/img/opvangbestellenbetalen.pdf

In dialoog over de rol van het lokaal bestuur in het onderwijs

Hoe doen we het en hoe kunnen we het nog beter doen? Met die vraag over hun flankerend onderwijsbeleid contacteerde het gemeentebestuur van Sint-Martens-Latem de Arteveldehogeschool. Het flankerend onderwijsbeleid van een gemeente omvat alle acties die het gemeentebestuur doet om alle onderwijsactoren op haar grondgebied te ondersteunen. Onze opdracht was een omgevingsanalyse te maken in SWOT-vorm en daar adviezen uit te puren voor de toekomst. Om hieraan tegemoet te komen bundelden we de krachten. De opleiding kleuteronderwijs bracht expertise in rond het onderwijsbeleid, terwijl PJK ideeën meebracht over samenwerking tussen organisaties met kinderen en gezinnen als focus.

In gesprek met het gemeentebestuur groeide het projectvoorstel verder uit. De SWOT-analyse werd een SWOTI-analyse: inspiratie uit andere gemeenten is immers vaak een leerrijke blikopener. Er werden maximaal kansen gecreëerd voor verbinding tussen de scholen onderling en met andere betrokken organisaties en diensten. Zo brachten we alle betrokkenen bij elkaar in een focusgroep. We toetsten onze adviezen af in gezamenlijke member checks, waarin begrip ontstond voor elkaars perspectieven. Op die manier brachten we het flankerend onderwijsbeleid niet enkel in kaart, maar bouwden we er tegelijk aan mee.

Het resultaat? Waardering voor wat nu reeds gebeurt. Een helder overzicht van wat kan en niet kan volgens de regelgeving. Een externe, objectieve blik op de huidige aanpak. Onderbouwde adviezen met inspirerende voorbeelden. En een tevreden gemeentebestuur.

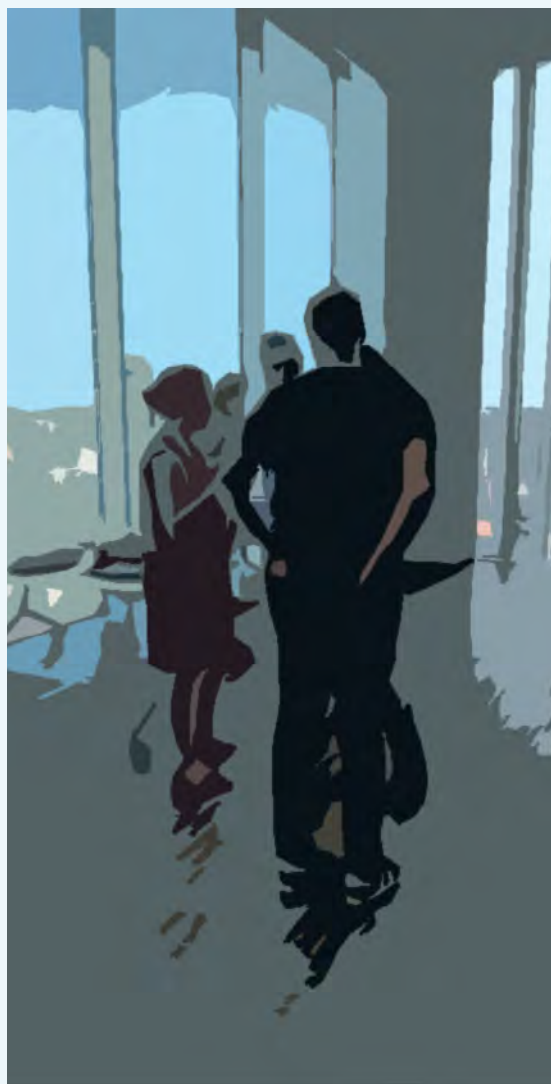
ONDERZOEKERS: Sofie De Backer (Pedagogie van het jonge kind) en Marlies Vanderhaeghen (Kleuteronderwijs)

PARTNERS: in opdracht van gemeentebestuur Sint-Martens-Latem

Lokale regie in functie van armoedebestrijding

Vlaams minister van armoedebestrijding Homans lanceerde in 2016 een oproep voor praktijkgericht onderzoek met als doel het formuleren van beleidsaanbevelingen om lokale besturen een efficiënter (kinder)armoedebestrijdingsbeleid te kunnen laten voeren. Om te komen tot breed gedragen beleidsaanbevelingen werden de diverse actoren betrokken bij het lokaal armoedebeleid bevraagd: lokale politici en ambtenaren, middenveldorganisaties, armoedeverenigingen, ervaringsdeskundigen, en thematische experts. In een eerste stap werden de verschillende actoren afzonderlijk bevraagd via een vragenlijst, interview of een focusgroep met homogene samenstelling. De resultaten die uit deze bevragingen kwamen resulteerden in een eerste ontwerp van beleidsaanbevelingen. Deze werden vervolgens afgetoetst bij vertegenwoordigers van de verschillende actoren op een afsluitend event met gesprekstafels. Deze werkwijze zorgde voor een dialoog tussen de betrokken actoren, en was cruciaal om tot breed gedragen aanbevelingen te komen.

Gaandeweg gingen we niet langer spreken van 'aanbevelingen', maar van 'bouwstenen' voor een succesvolle lokale regie. De grote diversiteit tussen lokale besturen, hun kenmerken, historie en armoedecijfers weerspiegelt zich immers in een even grote diversiteit in aanpak, uitkomsten, uitdagingen en sterktes. Ons finaal product is daarom geen lijst met algemene aanbevelingen, maar een overzicht van essentiële bouwstenen binnen een lokaal armoedebestrijdingsbeleid. Het kleur, de vorm en het gewicht van deze bouwstenen kan variëren tussen gemeenten, maar het is wel noodzakelijk dat ieder lokaal bestuur aandacht heeft voor elk van deze componenten. Bovenlokale overheden moeten dan weer zorgen voor een stevige bouwplaat waarop deze bouwstenen kunnen worden gestapeld.

ONDERZOEKERS: Veerie Opstaele en Marian Van der Sypt (Sociaal Werk) en Sofie Vanassche (Pedagogie van het jonge kind)

PARTNERS: in opdracht van Vlaams Minister van armoedebestrijding Liesbeth Homans

»»» Het volledige rapport, inclusief bouwstenen voor een succesvolle lokale regie op vlak van armoedebestrijding is te raadplegen via: www.arteveldhogeschool.be/projecten/regierol-lokale-besturen-op-vlak-van-kinderarmoedebestrijding/

RePLAY Toddler artevelde hogeschool

risicovol spelen ondersteunen bij peuters in de kinderopvang

Onderzoek met, in en voor ons werkveld

Praktijkgericht onderzoek is van bij de start een **samenspel** met het werkveld: we onderzoeken prangende vragen van professionals vanuit hun eigen werkcontext. In het project RePLAY Toddler ontwerpen we tools over risicovol spelen die daadwerkelijk bruikbaar zijn voor de praktijk. Dit veronderstelt dat we als onderzoekers een helder zicht hebben op **hoe die praktijk eruit ziet en wat er 'werkt'** voor professionals. We hebben ons werkveld daarvoor broodnodig.

Er zijn talloze boeiende inzichten over risicovol spelen ... maar wat willen begeleiders en verantwoordelijken erover weten? Wat helpt hen écht vooruit in hun dagelijkse praktijk? In welke vorm kunnen we hen hierin best ondersteunen? In dialoog met ons werkveld zoeken we naar antwoorden.

Win-win

We voorzien verschillende **trajecten: MAXI-MEDI-MINI**. Zo kan elke voorziening op zijn eigen tempo en met haalbare intensiteit deelnemen aan ons onderzoek. We zorgen ervoor dat deelnemen aan ons project een **onmiddellijke meerwaarde** heeft voor de voorzieningen.

“Toen ik hoorde hoe jullie het onderzoek zouden vormgeven, dacht ik: ‘Super! We krijgen ondersteuning en gaan tools krijgen waar we echt iets mee kunnen doen’. Jullie hebben van bij het begin ook de link naar het Me.MoQ kwaliteitskader gelegd. Ik probeer dingen te koppelen als verantwoordelijke, dus dat was voor mij: ‘oké dit komt er niet bovenop, maar kan ik integreren.’”

— Marijke, verantwoordelijke MAXI-groepsopvang De Bubbels —

Jonge kinderen betrekken in onderzoek? Het kan!

We brengen de beleving van baby's en peuters in beeld via **videobeelden**. We filmen hoe zij risicovol spelen, leggen signalen vast van wat zij daar leuk en boeiend aan vinden. Tegelijk laten we kinderen hun eigen perspectief in beeld brengen via **goprocamera's** op hun voorhoofd. De beelden helpen ons en de teams beter begrijpen hoe kinderen risicovol spelen ervaren. Ze vormen kostbare **documentatie** om onderling en met ouders te bespreken.

Links: perspectief van het kind. Rechts: perspectief van de onderzoeker. (Groepsopvang De Kikker)

De praktijk van binnenuit begrijpen

In het **MAXI-traject** volgen we 3 kinderdagverblijven van dichtbij. Onze onderzoekers zijn elk contactpersoon voor 1 kinderdagverblijf. Zo heeft elke voorziening een helder aanspreekpunt en leren beide partijen elkaar persoonlijk kennen. Elke onderzoeker draait mee in zijn/haar MAXI-voorziening. We staan met 2 voeten in de praktijk, stropen onze mouwen op en **werken letterlijk samen**: we dekken de tafel, verschonen kinderen en spelen mee. We ondervinden aan den lijve wat de job van kinderbegeleider inhoudt.

Het is een bezorgdheid voor ons, dat onderzoekers weten hoe de praktijk in elkaar zit. Zij kwam meewerken, de situatie bekijken en bevragen. Dat vind ik toch opmerkelijk, dat was een ervaring!

— Marijke, verantwoordelijke MAXI-groepsopvang De Bubbels —

We kijken en luisteren om begeleiders en hun praktijk te leren kennen. Hoe ervaart elke begeleider situaties van risicovol spelen en hoe reageert hij/zij erop? Welke aspecten hiervan kunnen andere begeleiders inspireren (**good practices**) en voor welke aspecten vraagt hij/zij ondersteuning (**vragen en noden**)? We zijn ook alert voor **'wat werkt'** in de praktijk: hoe houden begeleiders informatie over de kinderen bij, hoe stemmen ze af met collega's en ouders, welke aanpak vinden ze haalbaar en handig?

Onze MAXI-voorzieningen helpen ons om het werkveld **in de diepte** te doorgronden. We spreken hen doorheen het onderzoek aan als onze **kritische vriend**: we reflecteren samen over onze observaties, toetsen ideeën af, testen tools bij hen uit en vragen vanuit een open houding hun ongezoeten mening. Doordat we geregeld over de vloer komen en medewerkers ook individueel spreken, geven onze teams eerlijke antwoorden en oprechte feedback. We blijven afstemmen tot we de **praktijk van binnenuit begrijpen**, en de teams dit ook bevestigen.

Begeleidster Kristien en verantwoordelijke Marijke (MAXI-groepsopvang De Bubbels) geven feedback op onze tools.

Onze aanwezigheid in de MAXI-voorzieningen zorgt tegelijk voor **helpende handen** en voor een **frisse blik** op de dagelijkse praktijk. Begeleiders en verantwoordelijken geven aan dat onze waarderende houding aanzet tot **reflectie en nieuwe manieren van werken**.

"Je gaat als begeleider door dit project voortdurend op zoek naar nieuwe uitdagingen."

— Elisabeth, kinderbegeleidster MAXI-groepsopvang Elfenbankje —

Brede gedragenheid

In het **MEDI-traject** testen meer dan 20 kinderdagverblijven een prototype van onze tools. We betrekken bewust diverse voorzieningen: grote en kleine, stedelijke en landelijke, zelfstandige en gesubsidieerde,... Ze helpen ons begrijpen wat kinderdagverblijven inhoudelijk en vormelijk nodig hebben om met het thema risicovol spelen aan de slag te kunnen.

Het samenbrengen van de MEDI-voorzieningen in focusgroepen leidt tot leerrijke uitwisseling. De voorzieningen delen goede praktijken van hoe zij rond het thema gewerkt hebben met onze tools en op hun eigen creatieve manier. We passen de tools gaandeweg aan om beter aan te sluiten bij de noden van ons werkveld. In **co-creatie** ontwerpen we zo tools die **praktisch inzetbaar** zijn in 'de' groepsopvang.

Tenslotte richten we voor het **MINI-traject** een Facebookgroep op. Het is een laagdrempelige manier om honderden individuele begeleiders en verantwoordelijken – ook los van een engagement van hun team – te bevragen en te inspireren. Via workshops, inspiratiegroepen, beursstanden, bereiken we een nog **breder gedragenheid** voor ons onderzoek.

Samen kwamen we tot een handige tool!

RePLAY draaikalender

Het jaar rond risicovol spelen ondersteunen bij peuters in de kinderopvang

Helena Sienaert, Barbara Vandorpe, Simon Wemel, Annelies Ceulemans, Valérie Lehouck

politeia

RePLAY Toddler
arteveldhogeschool

Ons werkveld bepaalt mee de inhoud én vorm van onze toolbox over risicovol spelen.

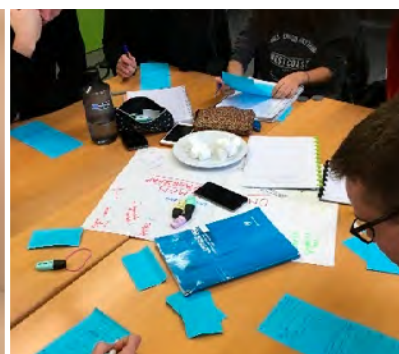
ONDERZOEKERS: Annelies Ceulemans, Helena Sienaert en Simon Wemel (Pedagogie van het jonge kind), Valérie Lehouck en Barbara Vandorpe (Kleuteronderwijs)

»»» Meer informatie vind je via www.risicovolspelen.be. Inspiratie over risicovol spelen kan je vinden en delen via <https://www.facebook.com/groups/risicovolspelen>

Onderzoek in samenspel met de professionals van de toekomst

Studenten doorprikken taboes met kinderboeken.
Ontwerponderzoek in samenspel!

De studenten Pedagogie van het jonge kind volgen in het laatste jaar van hun opleiding tot pedagogisch professional de module 'profilering'¹. In een kleine groep studenten doorlopen ze een onderzoeksproces met een concreet eindresultaat. Ze werken volgens de methode van design research: na een beschrijvende fase ontwikkelen ze een prototype dat daarna getest wordt. Het resultaat is een finaal ontwerp waarmee ze inspelen op de noden en wensen uit het brede werkveld van opvoeding en coaching.

- > Netwerken
- > Samenwerken en teamwork

- > Overleg en discussie
- > Leiderschap (opnemen)

- > Afstemming
- > Verantwoordelijkheid

- > Proces en evolutie
- > Respect voor meningen

Hun doel?

De kloof tussen kinderen en pedagogisch professionals verkleinen om over moeilijke thema's te spreken zoals pesten, diversiteit, anders zijn, ...

Hun onderzoek?

In samenspel onder studenten én met belangrijke partners: brainstorm, opzoekingswerk, bronnenonderzoek, gesprekken met experts, interviews met leerkrachten en andere pedagogische professionals en testing in de praktijk.

Glen, Florian, Mandy, Yasmina, Wouter, Ruben en Amber werkten gedurende 8 weken samen in hun ontwerpgericht onderzoek met focus op het ondernemen als pedagogisch professional.

Hun resultaat?

Een onderbouwde pedagogische methode voor leerkrachten om in klasverband met kinderen (6-12 jaar) te spreken over moeilijke thema's aan de hand van kinderboeken. En een bijhorend businessplan om deze methode te lanceren.

¹ In dit opleidingsonderdeel verdiepen de studenten zich in een professionele rol: in het ondernemen, in het ondersteunen van gezinnen, in het inclusief werken of in het leidinggeven.

Waarom het **SAMEN** onderzoeken volgens studenten niet evident was maar wel een verrijking vormde voor hun ondernemend project:

"Door samen te onderzoeken heb je meer meningen, visies en bijdragen van verschillende mensen. Dit zorgt ervoor dat je minder snel vast komt te zitten of in een soort tunnelvisie terecht komt."

"Je kunt via samenspel meer bereiken op korte tijd, veel efficiënter werken, en rekenen op mekaar. De draaglast en werkdruk is veel kleiner. Je kan opzoekingswerk van achter je computer combineren met het verkennen van het werkveld."

"In het samenspel onder studenten kan iedereen zijn eigen talenten inzetten. Dat hebben we bewust gedaan. Je kon uitblinken met je talent, wat enerzijds zorgde dat studenten zich goed in hun vel voelden, maar daardoor ook een hoge betrokkenheid hadden."

"Door samen te werken in een onderzoeksproces kan je ook regelmatig feedback krijgen van elkaar. Je krijgt een beeld van jezelf via de groep. Hierdoor kan je blijven inzetten op je sterke punten maar ook werken aan groeipunten. Dit nemen we mee later als professional!"

"Door samen te werken in een onderzoeksproces kan je ook regelmatig feedback krijgen van elkaar. Je krijgt een beeld van jezelf via de groep. Hierdoor kan je blijven inzetten op je sterke punten maar ook werken aan groeipunten. Dit nemen we mee later als professional!"

Veerle, een docent van de opleiding, geniet mee van hun samenspel:

"Ik zie studenten samen out of the box denken: waaw!"

"Ik zie studenten die ook met externe experts in gesprek gaan en met hen samen uitzoeken wat haalbaar is."

"Ik zie studenten die samen naar buiten komen met hun onderzoeksresultaten. Schitterend!"

Wist je dat?

Studenten ook betrokken worden in de lopende onderzoeksprojecten van de opleiding Pedagogie van het jonge kind? Studenten op deze manier een kans krijgen om onderzoek in de realiteit te verkennen? Studenten deze opdracht onderzoeksverkenning erg waarderen?

"Je kan ervaren hoe het is om een realistisch onderzoek te voeren, want je staat er zelf met je beide voeten in. Ik mocht in het onderzoek meerdere interviews afnemen. Daarmee was ik nog niet vertrouwd, maar door mijn onderzoeksdeelname ben ik hierin gegroeid. Deze communicatieve vaardigheden kan ik tijdens mijn stages, en later in het werkveld, zeker ook inzetten." (Liesbet)

"Ik kreeg een duidelijk beeld van wat er verwacht wordt van een onderzoeker en hoe een focusgroep in elkaar zit. Je kan hier op voorhand over lezen maar door er bij te zitten begrijp je de theorie beter. Ook de manier hoe de onder-

zoeker verschillende technieken gebruikt om informatie in te winnen was inspirerend." (Jolien)

Ook docenten/onderzoekers het samenspel met studenten in hun onderzoek als een meerwaarde ervaren?

"Je krijgt er als onderzoeker een onbevangen blik bij die mee naar jouw onderzoek kijkt, die meteen ook mee het onderzoek kan versterken door tijdens bijv. focusgroepen een actieve rol op te nemen (van bijv. verslaggeving) zodat je als onderzoeker op één rol kan focussen. Het is een unieke manier om als docent en student effectief samen te werken in een onderzoekscontext." (Karolien & Denelope)

"Door de betrokkenheid van studenten konden we een ruimere groep mensen bevragen. In ons onderzoek was het ook een meerwaarde dat studenten leerlingen konden bevragen; de afstand tussen hen is minder groot waardoor het inlevingsvermogen en/of het onderling contact vlotter verloopt." (Koen)

Toegankelijke informatie en ondersteuning rond het ouderschap na een relatiebreuk op maat van gezinnen en professionals

Aan de basis van dit project lag de vaststelling dat er heel wat kennis, tools, ondersteunende diensten en projecten zijn om gezinnen te ondersteunen na een relatiebreuk. Echter, deze hulpbronnen blijken vaak onvoldoende **toegankelijk** te zijn: sommige zijn onbekend, andere onbereikbaar, onbegrijpbaar, onbetaalbaar, en soms is er twijfel rond de betrouwbaarheid. Het uitgangspunt bij dit project was daarom om bestaande hulpbronnen niet als vanzelfsprekend te beschouwen, en hun toegankelijkheid te verhogen in samenspel met gebruikers en professionals.

“Het is het een zoektocht om alles te vinden, terwijl scheiden al zoveel tijd vraagt, tijd die er niet is”

© Rosita van Eijnsden

Het projectteam ontwikkelde een digitale scheidingskoffer die diverse hulpbronnen voor gezinnen na een relatiebreuk beter helpt ontsluiten. Deze koffer bevat bruikbare en begrijpbare

informatie en tools voor zowel gezinnen als professionals die met vragen of noden zitten rond dit thema. Bij het uitwerken van de koffer baseerden we ons op het principe **Pick & Mix**: elke (groot)ouder, kind of professional kan de informatie en tools plukken waar hij of zij naar op zoek is. Vanuit deze zoektocht worden gebruikers toegeleid naar minder bekende, maar verwante en relevante thema's. Op die manier combineren we vraaggestuurde inhoud (vanuit de noden van de gebruiker) met het activeren van bewustzijn rond de verschillende perspectieven van actoren betrokken bij een relatiebreuk en de levensdomeinen waarop een relatiebreuk impact heeft.

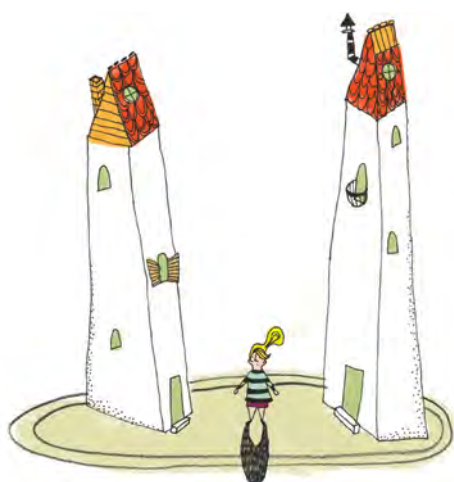
Het samenwerken met gezinnen en professionals was cruciaal om een koffer te creëren die aansluit bij hun noden en behoeften, alsook toegankelijk is in gebruik. Tijdens verschillende fasen van het project werd daarom ingezet op inbreng en samenwerking met de beoogde gebruikers. Het zoeken naar een toegankelijke manier om personen te betrekken bij ons project was hierbij een basisprincipe: geen toegankelijke tool zonder toegankelijk ontwerponderzoek!

Bij het **inventariseren** van bestaande hulpbronnen en hun toegankelijkheid gebruikten we diverse methoden om input te verzamelen. Deelnemen aan een onderzoeksproject is voor veel personen geen evidentie omwille van praktische redenen zoals tijd of verplaatsing. Daarom kregen respondenten de mogelijkheid om input te geven op verschillende manieren: het delen van tips, vragen of ervaringen via een eenvoudig input-veld op onze projectwebsite, het invullen van een korte of langere, online vragenlijst, of het delen van hun ervaringen via een diepte-interview.

Voor de input van professionals konden we samenwerken met het Expertisecentrum Opvoedingsondersteuning (Expo),

't Zitemzo, vertegenwoordigers van diverse CAW's, de werkgroep Hoog-Conflictueuze Echtscheiding Oost-Vlaanderen en diverse professionals uit de sector gezinsondersteuning. Via deze samenwerkingen leerden we het Vlaamse landschap van de gezinsondersteuning beter kennen, alsook de noden van professionals die werken met gezinnen naar aanleiding van een relatiebreuk. Ook professionals konden op diverse manieren input geven: via interviews en focusgroepen, de online werkplek van Expoo, en via invulvelden op onze projectwebsite.

Door het samenleggen van de opgebouwde kennis en expertise van professionals, ouders, grootouders en kinderen kregen we een antwoord op volgende vragen: Welke noden hebben gezinnen na een relatiebreuk? Welke noden hebben professionals die werken met gezinnen na een relatiebreuk? Welk aanbod aan hulpbronnen is er om gezinnen en professionals te ondersteunen in deze noden?

© Anna Sikkes

Bij het **uitdenken** van de koffer werden verschillende ontwerpessies georganiseerd, zowel met de leden van de adviescommissie van ons project, professionals binnen de brede pedagogische sector, als met (groot)ouders en kinderen. Tijdens deze sessies werd de inhoud en de vormgeving van de koffer bepaald met de gebruikers.

De ontwerpessies gaven een antwoord op de vragen: Welke hulpbronnen geven een antwoord op welke vragen en noden? Hoe kunnen we de bekendheid, bereikbaarheid en beschikbaarheid van de koffer optimaliseren? Hoe moet de koffer worden vormgegeven om toegankelijk te zijn in taal, bruikbaarheid, en betrouwbaarheid? Wat is de complementariteit van onze koffer met verwante projecten in Vlaanderen?

“Zorgen dat je ouders geen schuldgevoel aanpraat, want ze hebben sowieso al veel te verwerken”

Tijdens de **feedbackfase** werd het ontwikkelde materiaal afgetoetst op toegankelijkheid bij de verschillende gebruikers. Er werden feedbacksessies georganiseerd met ouders en met professionals. Wie niet kon deelnemen aan de geplande sessies, kon online feedback geven via onze projectwebsite of via de digitale werkplek van Expoo. De kracht van het samenspel tijdens deze fase bestond uit het samen evalueren van de bruikbaarheid van het ontwikkelde materiaal, eenvoudig taalgebruik, variatie in informatievormen (tekst, beeld, audio, video), en aantrekkelijkheid van de lay-out.

ONDERZOEKERS: Liesbet De Lepeleire en Sofie Vanassche (Pedagogie van het jonge kind), An Keppens (Sociaal Werk)

>>> Je kan onze scheidingskoffer induiken via www.scheidingskoffer.be

@ Your Service.

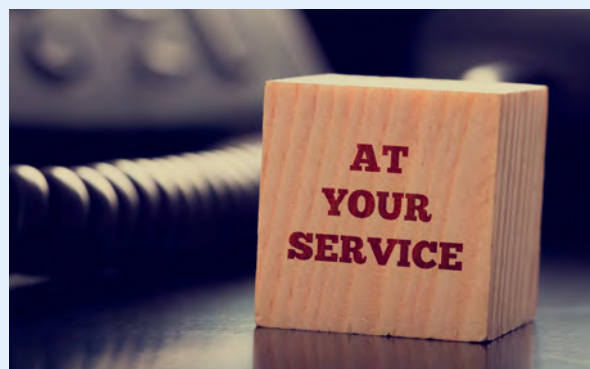
Hoe kunnen organisaties in de sector van mensen met een beperking ondersteund worden in de transitie van aanbodgericht naar vraaggestuurd werken?

Via focusgroepen in 18 organisaties werd met leidinggevenden en medewerkers gezocht naar een gedeelde definitie van vraaggestuurd werken: verschillende organisaties wilden deze definitie gebruiken om op te nemen in hun visie. Zo resulteerde het samenspel in een win-win voor alle betrokken onderzoekspartners en stond het onderzoek zelf model voor hoe je in samenspel het vraaggestuurd werken kan bespreken!

Op basis van de verkregen inzichten werd het ZIP-instrument ontworpen om vraagsturing in organisaties te versterken via zelfinschatting, prioriteitenbepaling & een begeleidingstraject.

ONDERZOEKERS: Sammy Vienne en Tom Vandooren (Sociaal Werk), Karolien Huylebroek (Pedagogie van het Jonge Kind), Sieglinde Pletinck (Verpleegkunde)

>>> Download de infolder op https://www.arteveldhogeschool.be/sites/default/files/projectfiche/a5_flyer_pwo_web_def.pdf

Participatie in de klas: praktijkgericht onderzoek in actie

Hoe kunnen leerkrachten en leerlingen samen participatie in de klas stimuleren? Dit was de centrale onderzoeksvraag van praktijkgericht onderzoek dat enkel in samenspel tot stand kon komen: met de betrokken leerkrachten en leerlingen!

We kozen voor 2^e jaar secundair onderwijs B-stroom en ontwikkelden op basis van een literatuuronderzoek een eerste toolbox. Deze toolbox werd door 5 leerkrachten gedurende 6 maanden gebruikt waardoor we de toolbox verder konden ontwikkelen.

Nora, deelnemende leerkracht, antwoordt op de vraag hoe collega's haar deelname aan het onderzoeksproject bekijken:

"Ieder zijn ding. Meestal bij klassenraden van moeilijke klassen wordt soms overlegd hoe dit aangepakt moet worden. Er is weinig overleg mbt participatie. Ieder voor zich. Niet iedereen staat daarvoor open. Dat gevoel van samenhang, verbinding is er nog niet."

Aangezien Nora's uitspraak door veel leerkrachten werd gedeeld, beslisten we in het tweede jaar om in 2 scholen samen met een team van leerkrachten te onderzoeken welk impact het werken in een team zou hebben op het stimuleren van participatie in de klas.

Samenspel?

De leerlingen werkten tijdens de focusgroepen met foto's, participatiemuurtjes, met stellingen en een stemming.

We gingen participatief te werk en konden gemeten variabelen als "welbevinden", "leermotivatie" en "ervaren mate van inspraak" verder construeren met de leerlingen zelf!

Hieruit bleek dat beschikbaarheid en echte interesse van leerkrachten voor leerlingen de basis vormen.

Sarah, een leerling, verwoordt het zo:

"De leerkrachten zijn altijd beschikbaar: je kan ook over andere dingen praten. Ze proberen in de leerlingen te kijken en dan vooral op zoek te gaan naar wat ze tof vinden."

Daarnaast verwachten ze van de leerkracht dat hij weet wat hij doet en zo voor de nodige structuur blijft zorgen.

Emiel, een andere leerling, vat dit standpunt samen:

"Ik vind het goed dat hij ons vrijheid biedt, maar ik wil nog steeds een bepaalde structuur hebben anders ontstaat er teveel chaos en rumoer."

Dit samenspel met leerkrachten en leerlingen resulteerde in een toolbox waar leerkrachten worden geleid naar de juiste tools op basis van de onderzoeksresultaten.

TEST JEZELF!

Doe de zelftest op onze projectwebsite!

De eerste stap in de toolbox is een "inschatting" te maken van jezelf als leerkracht in die specifieke klasgroep. Met de resultaten en een beslissingsboom wordt richting gegeven aan de te ondernemen acties in je klas: ofwel inzetten op betrokkenheid of structuur, dan wel direct naar de tools geleid worden, geordend in drie thema's: leerklimaat, feedback en leefklimaat. Uit het onderzoek werden ook 3 parameters weerhouden die het voor leerkrachten makkelijk maken om voor een bepaalde tool te kiezen: **1) duur van de tool** (kort of uitgebreid), **2) sturing** (leerkracht of leerling), en **3) klasschikking** (keuze of iets specifiek).

Eenvoudig?

Niet echt. Het is voortdurend aanpassen, inspelen op wat er komt; het is soms een chaotisch proces waarbij een onderzoeker door de bomen het bos niet meer ziet.

Scoren?

Jazeker! Oscar Wilde zei het reeds: "Niets kan bestaan zonder orde. Niets kan ontwikkelen zonder chaos."

Participatief onderzoek zorgt voor heel veel energie en enthousiasme, brengt nieuwe ideeën en levert bruikbare resultaten: met de toolbox kunnen leerkrachten en leerlingen samenwerken aan inspraak in de klas.

Nina, deelnemende leerkracht, rapporteert na gebruik van de tool proactieve cirkel:

"Dit is nieuw voor hen! Duidelijk merkbaar toen ik de klas liet gaan zitten in een cirkel. Het is een zeer fijne manier om van iedereen te weten te komen wat hun mening is over een bepaald onderwerp/bepaalde les."

ONDERZOEKERS: Koen Defour (Pedagogie van het jonge kind), Burhan Karanfil (Sociaal Werk) en Vanessa Badisco (Secundair onderwijs)

»»» Meer informatie over ons onderzoek kan je vinden via <https://www.arteveldehogeschool.be/participatieindeklas/>

Hoe àlle ouders een stem geven in een tevredenheidsonderzoek? That's the question!

Samenspel aan de deur van de kinderopvang, that's the answer!

Diverse ouders vertegenwoordigd zien in een bevraging naar hun tevredenheid over kinderopvang, dat was het doel van de onderzoeksopdracht waarvoor we in 2016 samenwerkten met de stad Gent. Om dit doel te realiseren, werden bevragingen in een groep afgewisseld met individuele gesprekken met ouders om zo meer ouders te bereiken.

Diverse ouders bereiken in het tevredenheidsonderzoek, dat was pas mogelijk door een verrijkend samenspel van collega's met de dienst kinderopvang van de stad en met de ouders zelf:

› **Samenspel tip #1. Samen bewaken, samen beslissen.**

Tijdens het onderzoek bewaakten we in overleg met het lokaal bestuur de doelstellingen en het proces. Zo beslisten we samen in een tussentijds reflectiemoment om de methode bij te sturen. Tijdens focusgroepen stelden we vast dat er een groep ouders was die we niet bereikten bijv. ouders die het Nederlands (niet vlot) beheersen of ouders die zich 's avonds of overdag geen twee uur kunnen vrijmaken. We vulden onze bevraging aan met korte 10-minuten interviews aan de deur van de kinderopvang; we waren op verschillende opvanglocaties ter beschikking om ouders kort te bevragen tijdens breng- en haalmomenten en in een taal naar keuze.

› **Samenspel tip #2. Samen ouders betrekken.** De medewerkers van kinderopvanglocaties in Gent en ook de brugfiguren werkten nauw met ons samen door ouders naar ons toe te leiden. Ze deden dat via een schriftelijke aankondiging maar soms ook letterlijk door bij de ingang te staan en ouders naar ons (en een kopje koffie) toe te brengen. Door dit samenspel aan de deur konden we als onderzoekers vlotter met ouders praten en kregen we toegang tot een grote(re) populatie van ouders.

› **Samenspel tip #3. Creatief en laagdrempelig aan de slag met ouders.** Het samenspel met de ouders zelf blijft ons misschien nog het meeste bij: hun bereidheid en openheid om (soms met handen en voeten) hun mening te delen. Onze methodieken waren eenvoudig en dus laagdrempelig, maar ook creatief en inspirerend (niet het klassieke vraagantwoord-spel) zodat het voor ouders zelf ook interessant was om deel te nemen. Zo mochten ze een postkaartje schrijven naar het stadsbestuur van de toekomst, of mochten ze een pluim geven aan iets of iemand in de opvang van hun kind.

"They respect what I find important. They don't do what they want, but ask me as a parent."

› **Samenspel tip #4. Inspirerende output verspreiden.**

Bij afronding van het onderzoek verwerkten we het onderzoeksrapport op maat van de stad Gent (bijvoorbeeld met verwijzing naar de missie en visie van het lokaal bestuur met beleidsaanbevelingen als resultaat) maar ook op maat van diverse ouders (bijv. een filmpje, een korte samenvatting,...). Een laatste samenspel en afstemming om de resultaten van de bevraging met impact te verspreiden!

Zo slaagde dit onderzoek in een vertegenwoordiging van àlle ouders in de tevredenheidsbevraging: door in te spelen op mogelijke drempels voor ouders.

- › **Bereikbaarheid:** ter plaatse aanwezig zijn, daar onderzoek doen waar ouders al komen, werken met toeliders zowel voor de focusgroepen als de interviews.
- › **Beschikbaarheid:** variatie in uren van focusgroepen en interviews, met twee onderzoekers ter plaatse zijn zodat ouders niet moeten staan wachten bij de interviews.
- › **Betaalbaarheid** (rekening houden met de kost voor ouders: in tijd en energie): sommige ouders kunnen meer tijd maken en kunnen dit ook 's avonds of overdag, daarom was er variatie in de onderzoeksmomenten.
- › **Bruikbaarheid:** de leidraad voor focusgroepen en interviews aanpassen aan wat bruikbaar is voor ouders. Niet een standaard vragenlijst, maar wel vragen naar hun beleving en perspectief, met veel gebruik van visueel materiaal. Dit toont zich ook in het filmpje dat nadien voor ouders werd gemaakt als terugkoppeling.
- › **Begrijpbaarheid:** taalgebruik aanpassen, laagdrempelige flyer en verschillende manieren om ouders te informeren, interviews in het Engels en het Frans, ouders mochten kiezen in welke taal ze schreven, er waren tolken beschikbaar, informatie aan ouders geven via de verantwoordelijken of brugfiguren.

ONDERZOEKERS: Ine Hostyn en An Raes (Pedagogie van het jonge kind)

›››› Intern onderzoeksrapport in opdracht van Stad Gent, in samenwerking met dienst kinderopvang

Teamteaching: samen onderweg!

Tal van lerarenteams zijn op zoek naar hoe ze kwaliteitsvol onderwijs kunnen bieden in een realiteit van toenemende diversiteit in hun klasgroepen, en hoe ze zelf sterker kunnen staan in deze veranderlijke omstandigheden. Kunnen teamteaching en co-teaching een antwoord bieden op deze uitdagingen? De vraag naar onderzoek over teamteaching kwam aanvankelijk vanuit het beleid, maar al snel bleek dat dit thema vandaag ook sterk leeft in onderwijs.

Het onderzoek startte met een uitgebreide studie van internationale academische literatuur over teamteaching, die vervolgens via focusgroepgesprekken werd afgetoetst bij leraren, directies, zorgcoördinatoren, begeleiders en onderzoekers met teamteachingservaring. Dankzij die uitwisseling kon de inhoud meer contextspecifiek en dus ook meer relevant worden gemaakt voor het Vlaamse basisonderwijs. Via een meervoudige gevalsstudie kregen we daarna meer diepgaand inzicht in teamteaching, de randvoorwaarden en gevolgen ervan voor leerlingen en leraren.

Eén van de belangrijkste inzichten uit dit onderzoek is dat teamteaching een fijn en sterk samenspel kan zijn, dat resulteert in kwaliteitsvoller onderwijs voor leerlingen én professionele groei voor leraren. De professionele klik, het werken aan evenwaardigheid tussen teamteachers en gedeelde verantwoordelijkheid, communicatie en diepgaande reflectie en professionalisering en ondersteuning zijn hierbij van groot belang.

De onderzoeksinzichten werden gebundeld in de brochure *'Teamteaching: samen onderweg. Een leidraad voor de praktijk'* (Meirsschaut & Ruys, 2018), waarin o.a. meer informatie te vinden is over waarom scholen starten met teamteaching en hoe ze het (kunnen) vormgeven. Daarvoor worden 7 modellen met concrete voorbeelden ter inspiratie opgenomen. Daarnaast is er ruime aandacht over hoe je in teamteaching samen succesvol onderweg kan zijn. De leidraad biedt scholen praktische handvaten om met teaching aan de slag te aan.

Dankzij de ervaringen en inzichten die de verschillende scholen met ons deelden in het onderzoek, konden wij enkele beleidsaanbevelingen onderbouwen om de praktijk van teamteaching in de toekomst nog sterker te maken. Daarnaast werden er ook 'babbelkaartjes' ontwikkeld om de communicatie en reflectie tussen teamteachers te ondersteunen. De babbelkaartjes helpen zowel startende als ervaren teamteachers diepgang te vinden in hun reflectiegesprekken. Zo kunnen we basisscholen helpen om van teamteaching een kwaliteitsvol samenspel te maken!

ONDERZOEKERS: Mieke Meirsschaut (Schoolontwikkeling, Buitengewoon onderwijs, Zorgverbreding en remediërend leren) en Ilse Ruys (Kleuteronderwijs)

PARTNERS: in opdracht van de Vlaamse Overheid in het kader van het Steunpunt Onderwijsonderzoek (www.steunpuntsono.be)

»»» Meer info, een leidraad voor teamteaching en babbelkaartjes zijn te vinden via www.arteveldehogeschool.be/teamteaching

Samen taal maken

Over hoe onderzoek, studenten, ouders en werkveld samen een taalverhaal schrijven.

2011: Het Begin

Er was eens ... de opleiding Pedagogie van het jonge kind die zijn eerste stapjes zette in het werkveld. Van bij de start voelen we meteen een duidelijke nood in het werkveld: Hoe kunnen we op een speelse manier de taalontwikkeling van jonge kinderen ondersteunen? Het ondersteunen van de taal was en is immers een hot topic in functie van rijke kansen voor iedereen.

2011-2013: Het Onderzoek

We zetten woorden om in daden ... Samen met het werkveld worden de noden om taal op een speelse manier te stimuleren in kaart gebracht. Welke ondersteuning hebben zij als pedagogisch professional nodig om bewuster taal te stimuleren de hele dag door? Vanuit die noden ontstaat een traject van taalcoaching, gebaseerd op videobeelden gemaakt op de werkvloer. Het doel is duidelijk: kinderbegeleiders ondersteunen om taal te stimuleren, dag in dag uit. Taal de hele dag door is de leuze. In dialoog over taal: van samenspel gesproken!

2013 : De Studenten

Het was tijd om de woorden te verspreiden ... We willen dat onze studenten, de professionals van de toekomst, onze campus niet verlaten zonder inzicht in hoe ze kunnen werken aan een krachtig taalbeleid en een speelse taalstimulering. Dus, het woord wordt verspreid in het tweede opleidingsjaar.

2014: Een Boek

Het verhaal bleef geen dode letter ... We valoriseren de output van het onderzoeksproject in een boek ALLEMAAL TAAL. Het boek is laagdrempelig en bevat een overzicht van de taalontwikkelingsfasen, een beknopte handleiding hoe je videobeelden kan inzetten in professionalisering om taal te stimuleren op een speelse manier, en heel concrete antwoorden op 10 frequente vragen als het gaat over taalstimulering, ook in meertalige contexten.

2014-... : Het Werkveld en (Groot)Ouders

Het verhaal wordt doorverteld opnieuw en opnieuw en opnieuw ... Ann Steverlyncx geeft vormingen in het werkveld in de opvangsector. Zo wordt ze het gezicht van het taalverhaal. Er wordt steeds in harmonie met het publiek bekeken wat hun vragen rond taalstimulering zijn. Zo schrijft iedereen een letter bij in het verhaal. Ook ouders en grootouders genieten van een

avond over waarom taal zo belangrijk is en hoe volwassenen kunnen bijdragen tot de taalstimulering van kinderen. Soms hilarische avonden, heel vaak gezellig, maar altijd zijn het avonden van inspiratie en goed feeling. Want hoe leuk is het om met z'n allen te werken aan Allemaal Taal!

En ze leefden nog lang en gelukkig!

Het verhaal is nooit af. Het samenspel tussen zoveel belangrijke betrokkenen (opleiding, studenten, werkveld, ouders, onderzoek, beleid, ...) blijft een motor om het taalverhaal telkens opnieuw te actualiseren, te verdiepen en te verspreiden!

ONDERZOEKERS: Katleen Govaert, Ine Hostyn en Ann Steverlyncx (Pedagogie van het jonge kind)

PARTNERS: Karel de Grote Hogeschool

>>> Duik in ons boek: Govaert, K., Hostyn, I., Steverlyncx, A., Van Daele, S., & Willockx, D. (2014). Allemaal taal. Taal ontwikkelen en stimuleren bij jonge kinderen. Abimo uitgeverij.

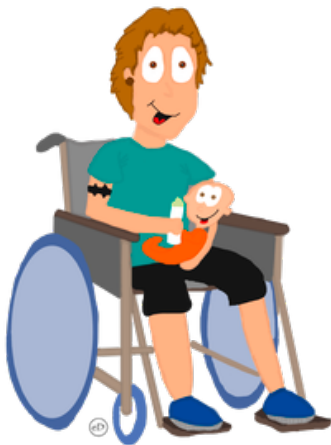
Vaders in beeld

Vaders in beeld: vaderbetrokkenheid definiëren en faciliteren in samenspel met vaders over de grenzen van sectoren heen!

De rol van de vader is belangrijk tijdens de zwangerschap en opvoeding van het kind. Slechts zelden zal iemand die in de praktijk met jonge gezinnen werkt zich hier tegen uitspreken. Vaders worden vandaag in toenemende mate beschouwd als evenwaardige opvoedingsfiguren naast de moeder.

De mate waarin vaders betrokken zijn bij de opvoeding van hun kind, wordt door heel veel factoren bepaald. Denk aan de cultuur en tijdsgeest waarin men opgroeit, belangrijke rolmodellen tijdens het opgroeien, en de sociaal-economische situatie van het gezin. Deze factoren hebben een invloed op hoe vaders naar hun eigen positie en rol als ouder (kunnen) kijken. Maar ook de contacten die vaders hebben met voorzieningen die werken met of rond jonge gezinnen hebben een grote impact op de beleving van de ouderrol.

Voor professionals die werken met ouders is het belangrijk om naar vaderbetrokkenheid te kijken in twee richtingen. Het gaat niet alleen om 'hoe betrokken zijn de vaders?', maar minstens evenveel om 'in welke mate betrekken wij als professionals en/of organisatie de vaders in onze werking?' Op diverse maatschappelijke terreinen zien we nog structurele en culturele drempels voor vaders om betrokken te kunnen zijn. Enkele voorbeelden: verzorgingstafels voor baby's en peuters staan vaak (enkel) in het damestoilet, prenatale consultaties worden vaak niet afgestemd met de (werk)agenda van vaders, en op de kraamafdeling en binnen kinderdagverblijven werken in hoofdzaak vrouwen.

Vaderbetrokkenheid onderzoeken in samenspel met verschillende sectoren

Binnen het project 'Vaders in Beeld' werden de factoren onderzocht die de betrokkenheid van vaders bij voorzieningen voor jonge kinderen en hun gezinnen faciliteren. Hierbij werd gericht op twee doelgroepen: organisaties in de perinatale gezondheidszorg en organisaties in de kinderopvang. Op die manier stimuleerde het project het zoeken naar een gemeenschappelijke taal in het beleid rond vaderbetrokkenheid over sectoren heen. Die zoektocht stimuleerde niet alleen de samenwerking tussen deze organisaties, ze sluit ook aan bij de maatschappelijke tendens tot het uitbouwen van stevige, lokale samenwerkingsverbanden in het werken met gezinnen. Het project speelt in op deze tendens en is bij oorsprong gestart over de grenzen van sectoren en denkkaders heen, middenin de zorg die het gezin omringt.

Vaderbetrokkenheid onderzoeken in samenspel met vaders

Vaders een volwaardige plek geven binnen organisaties die werken met gezinnen, kan uiteraard niet zonder te luisteren naar hun stem. Wat zijn hun noden en verwachtingen voor, tijdens en na de bevalling, of in de contacten met professionals en kindervoorzieningen? In een interview voor en na de geboorte werden 20 vaders in een situatie van maatschappelijke kwetsbaarheid bevraagd naar hun reële en wenselijke rol, zowel in het contact met voorzieningen als in de opvoeding van het kind. Vanuit de verzamelde data kon het concept 'vaderbetrokkenheid' worden geconstrueerd vanuit het perspectief van de vaders zelf, eerder dan vanuit een vermeend gebrek aan betrokkenheid in vergelijking met moeders.

De keuze voor vaders in een kwetsbare situatie kwam voort uit de vaststelling dat de afwezigheid van zichtbare vaderbetrokkenheid nog uitgesprokener is wanneer gezinnen zich in een maatschappelijk kwetsbare situatie bevinden. Net voor deze vaders zijn structurele en culturele drempels om hun vaderrol te vervullen nog hoger of moeilijker te overbruggen. Toch bleek de wens tot betrokkenheid vanaf de zwangerschap onder deze vaders groot. Of vaders effectief tot betrokkenheid komen en de manier waarop deze betrokkenheid tot uiting komt, is afhankelijk van de gezamenlijke inspanningen van diverse actoren: de vader zelf, diens partner en hun omgeving, maar evenzeer van de professionals en organisaties waarmee ze in contact komen.

'Vaders geven aan betrokken te willen zijn. Voorzieningen geven aan dat ze vaders willen betrekken. Toch gebeurt dit vaak niet. Dat is de uitdaging waar we voor staan.'

Vaderbetrokkenheid faciliteren in samenspel met professionals en organisaties voor kinderen van 0-3 jaar

Om organisaties die werken met jonge gezinnen te stimuleren in hun beleid aandacht te besteden aan vaderbetrokkenheid, werd in dit project een dubbele aanpak gehanteerd. Een aanpak gericht op het zichtbaar maken van vaderbetrokkenheid in de organisatie (bv. in brochures) werd gekoppeld aan een aanpak gericht op vaardigheden als dienstverlener om deze vaderbetrokkenheid in de dagelijkse praktijk om te zetten (bv. tijdens één-op-één communicatie).

Aan de hand van literatuuronderzoek, het bezoeken van inspirerende praktijken en focusgroepen bestudeerden de onderzoekers verschillende factoren die de betrokkenheid van vaders bij voorzieningen voor kinderen van 0 tot 3 jaar faciliteren. Op basis van deze data werden indicatoren van vadvriendelijke voorzieningen ontwikkeld. Daarnaast werd ook een vormingspakket ontwikkeld voor medische en pedagogische organisaties. Dit vormingspakket bestaat uit een praktische brochure met inspirerende praktijken waarbij voorzieningen worden uitgedaagd om hun persoonlijke contacten met vaders onder de loep te nemen, alsook het intern en extern beleid te door-dringen van vaderbetrokkenheid.

Hierbij hebben we oog voor het wegwerken van de aanwezige drempels om te komen tot vaderbetrokkenheid binnen de voorziening. Via deze dubbele aanpak trachten we vaders en voorzieningen dichter bijeen te brengen. Dit vanuit de idee dat een vadvriendelijke voorziening vaders niet alleen verwelkomt, maar hen ook een eigen plek geeft binnen de organisatie. Vanuit deze gedeelde verantwoordelijkheid zetten vadvriendelijke organisaties zich dagelijks in om samen met vaders te werken aan een plek voor vaders!

ONDERZOEKERS: Liesbet De Lepelire en Thomas Thys (Pedagogie van het jonge kind), Kaat Helsloot en Veerle De Frène (Vroedkunde)

PARTNERS: Kind & Gezin; regioverpleegkundigen Gent; Inloopteam De Sloep

Projectnetwerk rond vaderschap: VBJK; PANZA; EXPOO

»»» Inspiratie en concrete tips om te werken aan een vadvriendelijke voorziening kan je vinden via <https://vadersinbeeld.wordpress.com/>

Startkracht!

Startkracht! is een professioneel ontwikkelingsinstrument en werd ontworpen in samenspraak met de verschillende stakeholders in aanvangsbegeleiding: in het bijzonder de startende leerkrachten, pedagogische begeleiding, lerarenopleiders, directies, coördinerende directies. Het is een instrument waarbij de startende leerkracht eigenaar is van zijn leren en dat de mogelijkheid biedt om begeleiding vanuit diverse invalshoeken af te stemmen op zijn eigen ervaren noden.

Als praktijkonderzoeker in gesprek gaan met leerkrachten is inspirerend maar ook krachtig. Als praktijkonderzoeker heb je altijd ook impact, je wordt als coach ervaren.

ONDERZOEKERS: Sofie Michels (Kleuteronderwijs), Giseline Bracke (Pedagogie van het jonge kind), Bart De Lathouwer (Schoolontwikkeling) en Leen Permentier (Lager onderwijs)

»»» Download de volledige toolbox op <https://sites.arteveldehogeschool.be/startkracht/>

Partners in leren:

Navormingen

- › eenmalige praktijkgerichte navormingen
- › korte professionaliseringstrajecten
- › opleidingsonderdelen uit een langer traject
- › dienstverlening in het kader van lopende onderzoeksprojecten
- › begeleiding en coaching op maat van jouw team of school

Trajecten bij jou op school of voor jouw bedrijf

De lerarenopleidingen hebben veel kennis en expertise te bieden binnen de ruime context van onderwijs en begeleiding en willen dit graag delen met het werkveld, scholen en organisaties. Ga op zoek naar de domeinen die we ook bij jou, op school of in je bedrijf kunnen aanbieden.

Leermateriaal

Hier krijg je een overzicht van documenten uit verschillende vormingen en projecten:

<https://sites.arteveldehogeschool.be/partnersinleren/leermateriaal>

PJK Academie voor Opvoeding en Coaching:

Versterken, verbinden, verrijken

Ben je op zoek naar versterking van professionals die werken met en voor kinderen, jongeren en hun gezinnen?

De PJK Academie voor Opvoeding en Coaching zet actief in op **het verbinden van verschillende actoren, praktijken en thema's** in het boeiende veld van opvoeding. Samen nieuwe kennis en inzichten creëren betekent een verrijking in twee richtingen: enerzijds voor een breed werkveld en anderzijds voor onze eigen bacheloropleiding. We bouwen mee aan een positieve en toekomstgerichte samenleving met een krachtige plaats voor kinderen, gezinnen, en professionals die met hen werken.

Vorming met impact.

De inhoud van onze vorming is actueel en onderbouwd. (Eigen) onderzoek is een motor daarvoor.

We garanderen impact door in elke vorming te vertrekken vanuit een **ondernemende en onderzoekende houding** bij alle betrokkenen. Deelnemers en lesgevers gaan samen actief aan de slag. Inhouden worden niet louter gepresenteerd maar dynamisch verwerkt met relevantie voor de eigen praktijkcontext en/of de eigen professionele ontwikkeling.

<https://sites.arteveldehogeschool.be/pjkacademie/>

Wanda

Collectief leren met een waarderende bril

Wanda was een van de eerste grote onderzoeksprojecten in de bachelor pedagogie van het jonge kind. Het doel van het project was om een tool te ontwikkelen voor professionals die werken met kinderen en hun gezinnen om hun dagelijkse praktijk te onderzoeken, en zo reflecterende professionals te worden. De focus van Wanda ligt op het stimuleren van wederzijds leren, groepsreflectie en het verbinden van verschillende perspectieven op situaties in de praktijk.

WANDA staat voor Waarderen, ANalyse en DAden. De waarderende houding is dan ook een essentieel uitgangspunt van de methodiek. Tijdens een Wanda-sessie houden we rekening met elke deelnemer en alle betrokkenen. Bij iedere casus kijken we door de ogen van o.a. kinderen, ouders en collega's en hebben we respect en waardering voor hun identiteit en hun visie. Als je dit doet, kom je als groep tot fascinerende vragen, diverse interpretaties en nieuwe inzichten. Door Wanda op een procesmatige manier toe te passen, kunnen zowel veranderingen in individuen als organisaties tot stand worden gebracht.

De Wanda-methodiek en toolbox is ondertussen wijdverspreid in Vlaanderen en daarbuiten. De methodiek wordt binnen het werkveld sterk gewaardeerd om diverse redenen:

*“Mensen leren naar elkaar te luisteren.
Steken tips op van elkaar.”*

*“We zoeken naar niet voor de hand
liggende oplossingen.”*

*“Je leert hoe divers het werkveld is en hoe
praktijken overal verschillen. Je leert zien
dat oplossingen die op de ene plaats voor de
hand liggend zijn, op andere plekken niet
mogelijk zijn en waarom.”*

*“Mensen beginnen anders te denken.
Zoeken naar betekenissen achter het gedrag.
Waarom stelt het kind dit gedrag?”*

*“Er zijn geen moeilijke ouders of moeilijke
kinderen. Het team wordt uitgedaagd om
verder te kijken dan vooroordelen en
veronderstellingen.”*

*“Studenten en medewerkers leren veel
genuanceerder kijken naar praktijken.”*

ONDERZOEKERS: Vicky Cauwels, Brecht Deschepper, Liesbeth Kersjes en Sofie Vastmans (Pedagogie van het jonge kind)

PARTNERS: VBJK en ISSA, financiering via ESF

>>> Bestel de Wanda-handleiding of een vorming in de methodiek via <http://www.wanda.community/>

“Kleine kinderen, grote kansen”: samen het verschil maken in de strijd tegen kinderarmoede

Hoe waardering en gezamenlijk engagement werkte om een grootschalig project voor en door alle Vlaamse Educatieve bacheloropleidingen voor kleuteronderwijs te laten slagen!

Het project “Kleine kinderen, grote kansen” liep van 2016 tot 2018 en had een duidelijk doel: leraren sterker maken in het omgaan met kansarmoede. De belangrijkste doelgroep van het project waren lerarenopleiders. Zij kunnen het verschil maken in de strijd tegen kinderarmoede via een krachtige opleiding van toekomstige kleuterleerkrachten waarin kansarmoede niet alleen een afzonderlijke module vormt maar een rode draad doorheen de opleiding.

Alle educatieve bacheloropleidingen voor kleuteronderwijs werden betrokken via een sterk lerend netwerk, waar ook relevante praktijkorganisaties deel van uitmaakten (bijv. minderhedenforum, VBJK, welzijnzorg, Kind & Gezin, het kinderrechtencommissariaat, ...).

Veerle Martens en Sofie Verschaeve werkten mee in dit project vanuit de educatieve bacheloropleiding voor kleuteronderwijs van de Arteveldehogeschool. Hun expertise over hoe je krachtige professionaliseringstrajecten kan creëren door eigenaarschap bij de deelnemers te stimuleren, was mee motor voor het project.

Het samenspel met alle Vlaamse Educatieve bacheloropleidingen voor kleuteronderwijs was het sterkste aspect van dit project. Enkel door met alle betrokkenen samen te werken, zowel in het onderzoeksluik als het ontwikkelingsluik, resulteerde het project in een conceptueel kader en bijhorende concrete handvaten die meteen bruikbaar waren! De lerende netwerken tijdens dit project kan je beschouwen als een mix van uitwisseling vanuit onderzoek en inspirerende praktijkvoorbeelden toegesneden op het thema kansarmoede, en een reflectie luik waarbij de deelnemers konden nadenken over hoe ze de input konden vertalen naar hun opleiding.

Waardering als centrale focus in het samenspel met andere opleidingen “iedereen mocht in zijn kracht blijven”

In de lerende netwerken was een waarderende insteek dé sleutel tot succes. Er was geen zoektocht naar welke opleiding goed, beter of belangrijker was. Er werd WEL vertrokken van de bestaande sterktes in de verschillende opleidingen. Resultaten van praktijkonderzoek en inspirerende praktijkvoorbeelden werden met elkaar gedeeld (bijv. UCLL bracht hun praktijk

rond samenspel, Arteveldehogeschool die rond videocoaching). Vanuit de uitwisseling in die lerende netwerken werd via co-creatie door het projectteam een conceptueel kader ontwikkeld met twee centrale focussen: kwaliteitsvolle interacties en beeldvorming. Zo ontstond een gezamenlijke taal en visie om rond kansarmoede in de opleiding te spreken.

Engagement van alle betrokkenen als voorwaarde voor deelname “iedereen moest actie ondernemen maar kon dat op zijn manier doen”

Van alle betrokkenen werd verwacht om een actieplan uit te schrijven dat tijdens de looptijd van het project werd opgevolgd. Hierin stonden concrete acties om een “kansarmoede proof” curriculum te realiseren. Op het einde van het project werden de resultaten hiervan ook terug voorgesteld aan elkaar. Het resultaat is dat alle curricula van de bacheloropleidingen kleuteronderwijs verrijkt zijn met focus op kansarmoede. Hoe de verschillende lerarenopleidingen dit concreet invulden kan je zien op de posters op de website www.grotekansen.be.

Veerle & Sofie:

“In dit project zagen we de samenwerking tussen lerarenopleidingen groeien vanuit een gedeelde focus op de strijd tegen kansarmoede bij jonge kinderen. Dit thema verbindt iedereen. Opleidingen kregen gezichten en kansarmoede kreeg een gezamenlijke taal. We zagen de goesting groeien om met resultaten van praktijkgericht onderzoek daadwerkelijk aan de slag te gaan in de opleiding van kleuterleerkrachten. Onze droom? Dat de educatieve bacheloropleidingen voor kleuteronderwijs elkaar blijven vinden om te spreken vanuit een gezamenlijke visie en daadkracht.”

ONDERZOEKERS: Veerle Martens en Sofie Verschaeve (Kleuteronderwijs)

PARTNERS: Steunpunt Diversiteit & Lerens, Educatieve bacheloropleidingen kleuteronderwijs van Odisee en Karel de Grote Hogeschool en Klasse (als sterk communicatiekanaal om de output te verspreiden in het werkveld)

Opdrachtgevers: Koning Boudewijnstichting en het Departement Onderwijs en Vorming

»»» Zoek je inspiratie en concrete tools om in jouw klaspraktijk en/of bacheloropleiding kleuteronderwijs kansen te creëren voor alle kinderen? Bezoek de website <http://www.grotekansen.be>

Samenspel over grenzen heen: dat is leren over de ander maar vooral ook (terug) leren over jezelf!

Wat co-creatie betekent volgens Anna-Riitta Mäkitalo, de Finse onderzoeker waarmee we de Proud! toolbox ontwikkelden. Een instrument met als doel om professionals binnen kinderopvang en binnen kleuteronderwijs met elkaar te verbinden.

ProuD!!!

Pedagogisch reflecterend ontwikkelend uitnodigend **documenteren!**

Pedagogical, reflective, orgulous and useable **documenting!**

Pedagoginen, reflektiivinen, onnistuva ja uskottava **dokumentointi!**

ProuD! was een praktijkgericht onderzoek dat liep tussen 2015 en 2017.

Het **onderzoeksdoel**: inzichten en concrete methodieken ontwikkelen om pedagogische documentatie in te zetten in het proces van collegiaal leren.

Het **onderzoeksresultaat**: een instrument voor kinderopvang en kleuteronderwijs om onder collega's te reflecteren op basis van pedagogische documenten (notities, beelden, ... die het ontwikkelen van kinderen illustreren).

Wat Anna-Riitta ons vertelt over onderzoeken in samenspel:

In het Proud! onderzoek vormden verbinding en samenspel de kern van het project!

Er was niet alleen samenspel tussen onderzoekers van twee landen, maar er was ook samenspel tussen professionals uit kinderopvang en uit kleuteronderwijs over landsgrenzen heen. Door die samenwerking konden we inzichten genereren en samen een beter eindproduct ontwikkelen. De Proud! toolbox bewijst dat samenwerken een meerwaarde is: een bruikbaar instrument om laagdrempelig, met focus op de kinderen, ge-

structureerd en met impact de reflectie tussen collega's in diverse contexten (zelfs internationaal) te ondersteunen.

©Layla Aerts

Onderzoeken in samenspel met buitenlandse partners heeft alleen maar toegevoegde meerwaarde!

Het mooie aan de samenwerking binnen dit soort gedeeld onderzoeksproject is dat je veel kan bijleren over het systeem in het andere land: zowel wat betreft de brede maatschappelijke context, het systeem van kinderopvang en kleuteronderwijs als wat betreft de opleiding van studenten. Al zijn de streefdoelen meer gelijk dan verschillend, de context maakt het moeilijk om de concrete werkwijzen met elkaar te vergelijken. Daarom leer je tegelijk (terug) ook nieuwe inzichten over je eigen context (de sterktes en de zwaktes), door de kennisgeving en confrontatie met het buitenlands systeem.

Ik ben trots op ons onderzoek in een Vlaams-Fins samenspel. Ik werkte nog al in Europese projecten met veel partners, maar dit project was erg praktijkgericht en gebeurde in nauwe samenwerking met professionals uit onze twee landen. Hierdoor was het intensief maar ook diepgaand en voldoening gevend. De duo samenwerking maakt het echt mogelijk dat je samen gaat ontwikkelen. Ontwerponderzoek is daarvoor een echt geschikte onderzoeksstrategie omdat je sowieso gaandeweg samen gaat creëren en continue bijstellen tot je voor de praktijk een werkzame output kan genereren: in ons geval een haalbare manier om onder collega's uit te wisselen met beschikbare documentatie van kinderen. Dat maakte ons gezamenlijk engagement en betrokkenheid erg groot. In goed onderzoek kom je onverwachte inzichten op het spoor, en daar slaagden we samen in!

Het samenspel tussen kinderbegeleiders en tussen kleuterjuffen was een echte meerwaarde in het onderzoek!

Het was uiteraard een exclusieve en heel aantrekkelijke kans voor de deelnemers in ons onderzoek dat ze professionals uit een ander land konden ontmoeten. Enkele kleuterleidsters hadden het geluk ons te kunnen vergezellen tijdens een bezoek aan Finse kinderdagverblijven, maar er was in elk geval voor alle deelnemers een mogelijkheid om collega's van het buitenland digitaal te ontmoeten via de uitwisseling van pedagogische documentatie.

Op die manier konden de deelnemers de praktijk in een ander land zien en als het ware beleven. Dankzij de foto's, kleine stukjes tekst en soms ook korte videofragmenten konden ze met elkaar uitwisselen van op afstand. Ze konden hun praktijken met elkaar bespreken en elkaar ook vragen stellen, maar ze konden ook documentatie terugsturen als ze iets hadden uitgeprobeerd.

Op het eerste zicht leek het gras vaak groener aan de overkant (vandaar misschien dat sommige deelnemers eerst overwogen om te verhuizen 😊). Maar gaandeweg ontdekten de deelnemers (en de onderzoekers) dat de basisprincipes in het werken met kinderen niet zoveel van elkaar verschillen in verschillende landen en/of organisaties. Tegelijk was het niet evident om de cultuur van een ander land of een andere organisatie helemaal in zijn nuance te begrijpen. Van daaruit ontstond dan vooral openheid om (terug) met eigen collega's uit te wisselen, en in

een gekende omgeving van elkaar te leren.

Dit proces versterkte hun professionele identiteit maar droeg ook bij aan hun reflectieve attitude en hun durf om met nieuwe praktijken te experimenteren. Dit brengt mensen verder dan “zo doen we het nu eenmaal al altijd”.

Het onderzoeken in nauwe samenwerking tussen twee onderzoeksgroepen, een Vlaamse en een Finse, is als een kritisch constructieve vriendschap!

Voor de start van het onderzoek, namen we de tijd om samen uit te wisselen en het project uit te schrijven. Zo ontstond een belangrijke onderzoeksrelatie, gebaseerd op vertrouwen en dialoog. De openheid om feedback te geven en te krijgen maakte onze samenwerking van bij de start tot bij de valorisatie constructief. Ons engagement om ideeën en ervaringen te delen maar ook het feit dat we als onderzoekers allen in elke onderzoeksfase meewerkten (we werkten dus niet met gesplitste werkpakketen maar met volledig gedeelde werkpakketen), maakte dat er van echt samenspel sprake was.

Het is natuurlijk niet zo evident om onze systemen (zowel qua

onderzoekscultuur als agenda) op elkaar af te stemmen. Maar het werkte goed dat we in ‘live’ overleg steeds goed afstemden over de onderzoeksdoelen en elkaar dan de vrijheid en autonomie gaven om het onderzoekwerk tussenin zelf te plannen en uit te voeren.

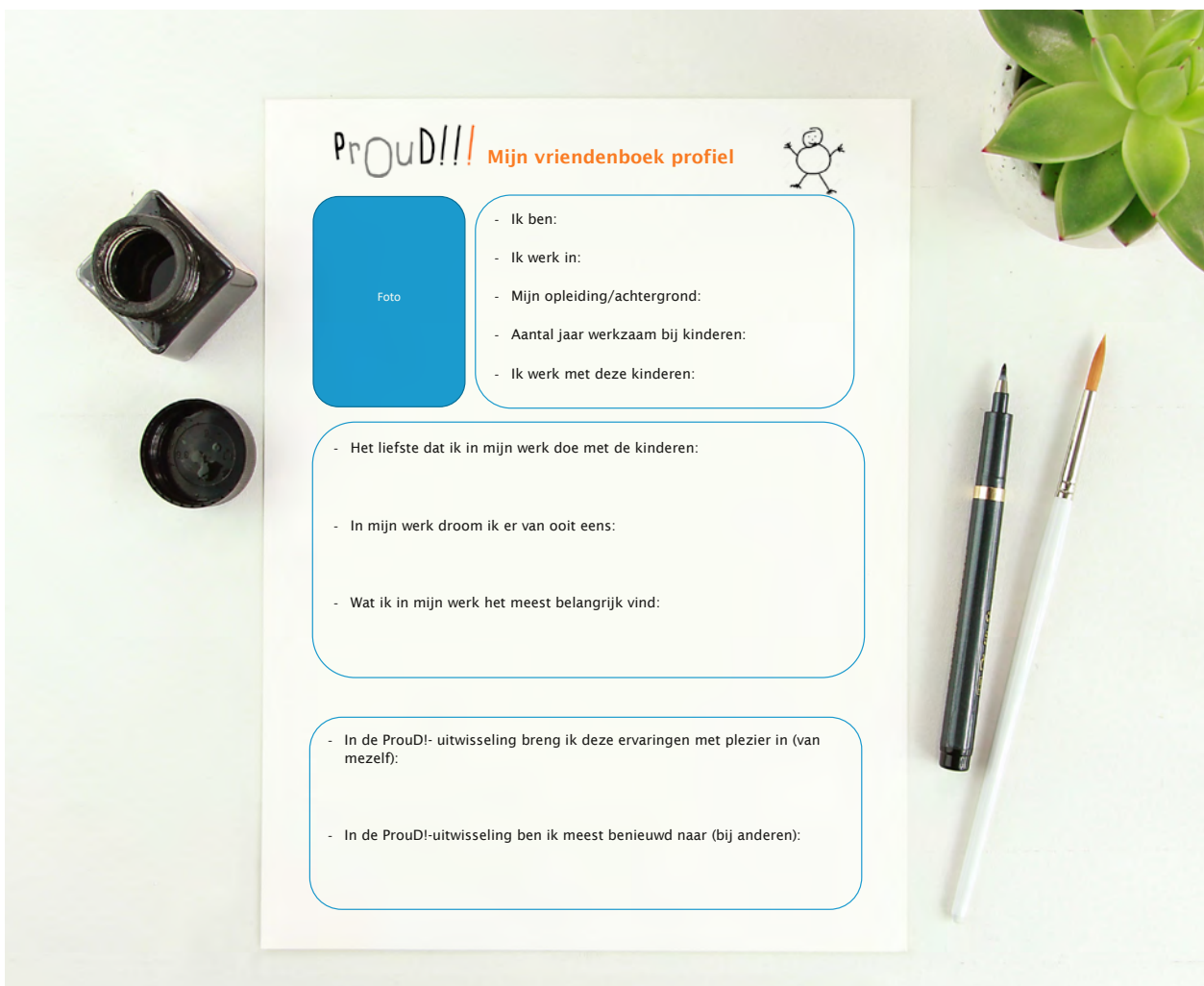
De kritisch constructieve gesprekken zijn voor mij stuk voor stuk professionele cadeautjes geweest, waar ik heel dankbaar voor ben!

Van harte dank, Anna-Riitta, voor jouw ideeën en ervaringen over onderzoek in een krachtig samenspel tussen twee landen!

ONDERZOEKERS: Ine Hostyn (Pedagogie van het jonge kind) & Liselotte Vandenbussche (Kleuteronderwijs)

PARTNERS: Anna-Riitta Mäkitalo & Sylvia Hakari (Tast), Bachelor of Social Services Degree Programme (Metropolia University of Applied Sciences in Helsinki, Finland).

»»» De Proud! toolbox kan gebruikt worden binnen organisaties of in de samenwerking tussen organisaties, en is beschikbaar in het Nederlands, het Engels en het Fins.
www.arteveldhogeschool.be/proud

Uitwisselen met collega's vraagt eerst nadenken over jezelf! In bijhorend startdocument stel je jezelf voor en denk je na over de doelen van de uitwisseling."

Familiegecentreerd werken door de bril van professionals en ouders

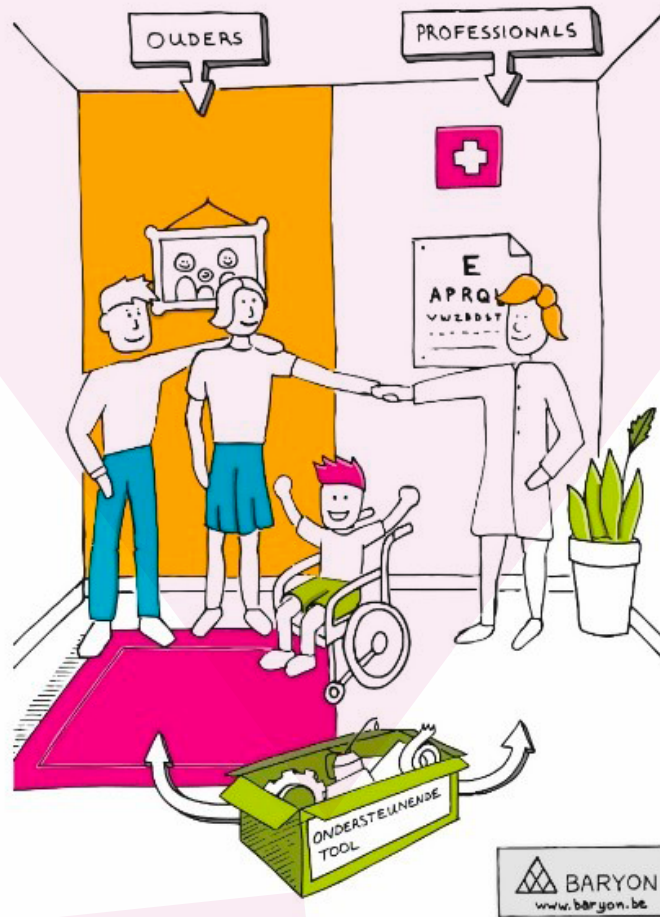
In de revalidatie van kinderen met een beperking wordt steeds meer familiegecentreerd gewerkt. Dit betekent dat professionals rekening houden met de zorgen en wensen van de familie rondom het kind. Ze werken samen met de ouders en andere familieleden en ondersteunen families in het zelf nemen van beslissingen^{1,2}. Toch is familiegecentreerd werken tot op heden onvoldoende begrepen en bewezen. Zo hebben professionals en ouders van kinderen met een meervoudige beperking soms een verschillende kijk op wat familiegecentreerd werken is^{1,2}. Onderzoekers van de bacheloropleidingen ergotherapie en pedagogie van het jonge kind sloegen daarom de handen in elkaar en zetten samen een project op om een familiegecentreerde aanpak van de zorg en revalidatie van kinderen met een beperking te faciliteren en te stimuleren.

In een eerste onderzoeksfase werden 12 ergotherapeuten bevraagd aan de hand van individuele, semi-gestructureerde interviews. In een tweede fase werden 10 interviews afgenomen met ouders van kinderen met een meervoudige beperking. Het team van onderzoekers werd in deze fase uitgebreid met drie bachelor studenten ergotherapie (professionals in opleiding), en twee ervaringsdeskundige ouders. Zij namen een belangrijke rol op tijdens zowel de dataverzameling en -analyse als de valorisatiefase.

De belangrijkste inzichten uit ons onderzoek en concrete tips om familiegecentreerd te werken werden verwerkt in een factsheet. Daarnaast werd ook een screeningstool ontwikkeld voor zowel professionals als ouders om hen te informeren, te sensibiliseren en te adviseren rond het thema.

De krachtlijnen van het samenspel met ouders en professionals en hun meerwaarde

Krachtlijn	Meerwaarde
Continue verbinding tussen wetenschappelijke inzichten rond familiegecentreerd werken enerzijds, en de dagelijkse ervaringen en noden van gezinnen anderzijds.	Een praktijkgerichte onderzoeksvraag met aansluiting op het perspectief van alle betrokken actoren.
Screening van de onderzoeksinstrumenten door de doelgroep (o.a. poster met oproep tot deelname aan het onderzoek, informatiebrief, interviewleidraad)	Toegankelijke & aantrekkelijke onderzoeksinstrumenten qua taal en vormgeving, afgestemd op de doelgroep.
De actieve rol van de ouders in het onderzoeksteam bij de respondentenwerving; toeleiding naar ouders van een kind met een beperking uit hun eigen sociaal netwerk, en faciliteren van contacten met organisaties gericht op kinderen met een beperking.	De aanwezigheid van ouders verlaagde de sociaal-emotionele drempels bij andere ouders om deel te nemen aan het onderzoek, en voor organisaties om onze oproep tot deelname naar ouders te verspreiden.

Een ouder aan het woord rond het belang en de kracht van familiegecentreerd werken:

“Gerda was onze thuisbegeleidster bij de start van Willems inclusieve schoolloopbaan. Steeds vanuit: we doen het samen. Willem zijn team werd groter. Er kwamen juffen bij. En Gerda leerde me om al deze teamleden bij elkaar te brengen, om de neuzen in dezelfde richting te zetten, om samen op weg te gaan met Willem. Ze heeft me geleerd om verbindend te gaan samenwerken, om expertise te delen. Als er iets niet liep op school vroeg ze op een overleg altijd: hoe doen jullie dat thuis? Wat doet Willem thuis graag? Die verbinding was sterk en werkte. We deelden wat lukte, maar ook wat niet lukte. Het vertrouwen was groot.”

Referenties

1. King, S., Teplicky, R., King, G., & Rosenbaum, P. (2004). Family-centered service for children with cerebral palsy and their families: a review of the literature. *Semin Pediatr Neurol*, 11(1), 78-86.
2. Rosenbaum, P. (2011) Family-centred research: what does it mean and can we do it? *Dev Med Child Neurol*, 53(2), 99-100.

ONDERZOEKERS: Ank Eijkelkamp (Ergotherapie) en Sofie Vanassche (Pedagogie van het jonge kind)

PARTNERS: Mieke & Véronique (ouders), Laurine, Sarah en Tine (studenten ergotherapie)

>>> De factsheet met inzichten en tips is te downloaden via https://www.arteveldhogeschool.be/sites/default/files/projectfiche/familiegecentreerd-werken_fact_sheet.pdf

Wat als spelen meer wordt dan spelen?

“Een kinderhand is gauw gevuld, de vraag is: met wat vul je het?”

Frans van der Aa, artistiek directeur van 4Hoog.

De feiten

Spelen is niet zo vrijblijvend als sommigen denken. In Freinets uitspraak “Spelen is werken” zit een grote waarheid. Als je kijkt naar de betrokkenheid en intensiteit die met spel gepaard gaat, dan weten we dat deze ‘intense tijd’ fundamenteel is en kinderen doorheen spel volop ontwikkelen. Vanuit deze kennis is het natuurlijk interessant om zorg te dragen over hoe rijk het spel van kinderen is. Wat als kinderen en jongeren altijd teruggrijpen naar hetzelfde soort spel? Is het dan niet onze taak om hun spel te verrijken en op die manier ook hun totale ontwikkeling?

De implementering van de MeMoQ (Meten en Monitoren van kwaliteit in de kinderopvang) in het werkveld heeft de nood aan het creëren van een kwaliteitsvol spelaanbod nog verhoogd. Volgens Laevers & Vandenbroeck¹ moet er werk gemaakt worden van educatieve ondersteuning tijdens zowel vrij spel als geleide activiteiten zonder daarom een verschooning van de kinderopvang na te streven. Bovendien toont de recente studie van stad Gent² aan dat ook ouders de wens hebben dat er binnen de kinderopvang én buitenschoolse opvang meer speelse en rijke activiteiten worden aangeboden.

De vragen

Ondanks de feiten die ‘common sense’ zijn in het werkveld, blijken er toch nog behoorlijk wat drempels te zijn om op frequente basis verrijkende, speelse activiteiten aan te bieden aan kinderen én jongeren in vrijetijdscontexten. Voilà, wat een mooie kans om SAMEN te onderzoeken, SAMEN te leren: Wat is de visie rond vrij spelen en activiteiten bij professionals? Hoe kunnen we vanuit belangrijke kaders kritisch kijken naar die speelvisie en deze pimpen? En hoe wordt die speelvisie dan omgezet in een creatief en speels spelaanbod waarbij ieder kind verrijkt wordt? Welke input hebben professionals daarvoor nodig? Wat werkt voor hen ondersteunend en wat net niet? En hoe komt die input op een waarderende maar toch ondersteunende manier tot bij hen?

Het toekomstige onderzoek

De vragen zijn te waardevol en te prangend om ze zomaar in een stoffige spellade te stoppen. Het toekomstige onderzoek wil via focusgroepen data verzamelen in verband met de spelvisie én de ondersteuningsnoden bij professionals. Via participerende observaties en/of video coaching is het de bedoeling om samen te leren wat werkt en wat niet. Welke input heeft een team nodig om een creatief en verrijkend spelaanbod te creëren vanuit interesses van kinderen en jongeren en dit te implementeren binnen de werking van de organisatie.

Referenties

- ¹ Vandenbroeck, M., Laevers, F., Hulpia, H., Daems, M., Declercq, B., Janssen, J., & Van Cleynenbreugel, C. (2016). MeMoQ Deelrapport 14. Samenvatting van de nulmeting. Brussel – Gent – Leuven: Kind en Gezin – UGent – KU Leuven.
- ² Stad Gent (2018). Een onderzoek naar de vraagzijde van de buitenschoolse opvang en vrije tijd van kinderen in Gent: een bevraging van ouders, kinderen en sleutelfiguren. Geraadpleegd op 17/06/2019 via <https://stad.gent/onderwijs-kinderopvang/nieuws-evenementen/verder-bouwen-aan-opvang-en-vrije-tijd-op-maat-van-kinderen-en-ouders>.

ONDERZOEKERS: Ann Steverlyncx & Simon Wemel
(Pedagogie van het jonge kind)

Igor Yaruta - 30 september 2015

Vlucht Vooruit. Over vrijwilligerswerk en vluchtelingen en hoe doorverwijzers hen kunnen ondersteunen.

Eén van de belangrijkste maatschappelijke ontwikkelingen van de laatste jaren is de stijging van het aantal mensen op de vlucht. Tussen januari 2015 en december 2018 ontving België meer dan 100.000 verzoeken om internationale bescherming, een opmerkelijke stijging in vergelijking met de voorbije jaren¹. Deze snelle toename creëert een nood aan nieuwe vormen van ondersteuning van deze vluchtelingen.

Tijdens de wachtperiode tot de erkenning en tijdens de zoektocht naar een volwaardige plek als erkend vluchteling kan vrijwilligerswerk een kans bieden tot versnelde integratie. Wie zich als vrijwilliger inzet, zal daar op vele vlakken de vruchten van plukken. Onderzoek² wijst immers op positieve effecten van vrijwilligerswerk: je bent zinvol bezig, je legt contacten met lotgenoten, je bouwt een professioneel en sociaal netwerk uit, je ontwikkelt snel sociale vaardigheden (taal, zelfredzaamheid, persoonlijke contacten). Zo getuigt Farman (31 jaar), Iraaks vluchteling:

“Voor mij is vrijwilligerswerk alleen maar een positief verhaal. Het heeft me niet enkel geholpen om mijn Nederlands verder te oefenen, mijn integratie te verhogen en een job te vinden, maar het heeft mij ook met een open blik naar andere culturen doen kijken. Ik spreek Koerdisch, Arabisch, Perzisch, Dari en Nederlands en ben zo een verbindingspersoon tussen andere vluchtelingen en instanties hier. Voor ik naar België vluchtte, wist ik niet eens dat dit land bestond. Ik kende alleen Brussel. Kennis van het Nederlands is voor mij een poort geweest naar een nieuw verhaal. Op vraag van mijn Vlaamse vrienden heb ik een Nederlands-talig facebookaccount aangemaakt. Zij vonden het anders moeilijk om via mijn Koerdisch facebookaccount met mij te communiceren. Ondertussen heb ik 700 Vlaamse facebookvrienden die ik allemaal persoonlijk ken. Dat kan toch al tellen voor een vluchteling.”

Het is belangrijk dat organisaties ondersteund worden om vluchtelingen structureel op te nemen in hun werking. Organisaties worden immers met valkuilen en drempels geconfronteerd wanneer ze vluchtelingen actief willen laten meewerken als vrijwilliger: taal en cultuurverschillen, gepaste begeleiding, onduidelijkheid over verzekering en/of vergoeding, weerstand bij collega's of klanten... Vlucht Vooruit verbindt de betrokkenen hierboven vermeld: vluchtelingen, toeleiders en ontvangende organisaties. Vanuit interviews met vrijwilligersorganisaties die met vluchtelingen werken en met vluchtelingen in vrijwilligersorganisaties ontstond een wegwijzer als verbindend product.

De wegwijzer geeft een duidelijk, wetenschappelijk en juridisch onderbouwd antwoord op veel gestelde vragen die vluchtelingen en ontvangende organisaties hebben over vrijwilligerswerk, zoals vragen rond vergoeding, verzekering en begeleiding. De vragen werden geselecteerd op basis van gesprekken met experts op het terrein en gesprekken met vluchtelingen. De verhalen van Farman en vele anderen zijn een inspiratie om samen met de ontvangende organisaties te blijven bouwen aan een warm, verwelkomend tweede nest voor een kwetsbare groep. Samen geloven we dat vrijwilligerswerk hier een verschil kan maken.

Referenties

¹ Fedasil (2019). Verslag 2018. Geraadpleegd op 19 juni 2019 via www.fedasil.be.

² Thys, T., & Matthys, G., (2017). Gezinnen op de vlucht: drempels in de begeleiding van asielzoekers tussen aanmelding en erkenning, verkend vanuit het perspectief van begeleiders. Gent: Arteveldehogeschool.

ONDERZOEKERS: Marie Gildemyn (Officemanagement), Hilde Ingels en Geert Matthys (Sociaal Werk) en Thomas Thys (Pedagogie van het jonge kind)

PARTNERS: vrijwilligersorganisaties Filet Divers (Antwerpen), Jakoeboe (Oostende), Refu Interim (Gent), de Olijfbroom (Gent), Fabota - 't Lampeke (Leuven)

>>>> Gildemyn, M., Ingels, H., Matthys, G., en Thys, T., (2019). Wegwijzer Vlucht Vooruit. Gent: Arteveldehogeschool

Workshops storytelling: een sterk verhaal van onderzoek in co-creatie.

De kracht van het samenspel in dit onderzoek:

- › **Verrijkende samenwerking met organisaties die ondernemers en werkzoekenden begeleiden in hun professioneel verhaal.**

Tijdens het onderzoek werd samen met o.a. VDAB, De Punt, DIZO, Unizo,... verkend welke tools nodig zijn om als trainer professionals (in spé) te ondersteunen in het vertellen van hun verhaal. In workshops werd met en door hen getest welke methoden bruikbaar zijn en welke niet, wat continu tot inzichten leidde en tot een co-creatie van een werkzaam eindproduct: een workshop met verschillende methoden die ondernemers en sollicitanten helpen om zich bewust te worden van hun verhaal in link met hun persoon en dit ook doorleefd te brengen.

- › **Nabije samenwerking met werkzoekenden, ondernemers, studenten en andere professionals met een toekomstpad voor ogen.**

Tijdens en na de testworkshops werden deelnemers geobserveerd en bevroegd met focus op wat werkt in trainingen rond storytelling en wat niet. Op die manier werd samen gekomen tot randvoorwaarden voor succesvolle workshops storytelling (oa een goede groepssamenstelling die zowel veiligheid als durf garandeert om het eigen verhaal te delen en er over in gesprek te gaan met anderen).

Tot wat het samenspel in dit project leidde:

- › Een concrete methodiek, bruikbaar in diverse werkvelden voor verschillende toepassingen.
- › Een workshop storytelling, afgestemd op de noden van professionals (in spé).
- › Een train-de-trainer module, onmiddellijk bruikbaar voor de praktijk.

Medewerkers van de opleidingen Pedagogie van het jonge kind, Bedrijfsmanagement en Sociaal werk zetten multidisciplinaire samenwerking in als troef binnen de onderzoeksprojecten 'Storypre-neurschap: starten met storytelling' en 'Storytelling voor sollicitanten'. Over expertisedomeinen heen werd samen onderzocht wat professionals (in spé) en organisaties nodig hebben om zich krachtig te profileren met verhalen.

Er was eens... Herinner jij jou nog hét verhaal dat je zo graag hoorde als kind, waar je 100x naar kon luisteren? Je herinnert je vast nog waar je zat toen dit verhaal verteld werd, wie dit vertelde,... Herinner je je nog het moment dat iedereen aan je lippen hing toen je vertelde dat je iets beleefd had? Of toen je jouw project of idee uit de doeken deed en iedereen hiervoor meekreeg? Dit was het moment waarop jij een krachtig verhaal vertelde.

Verhalen verbinden, ze verbinden mensen met elkaar, met de omgeving... Storytelling is vandaag meer dan ooit aanwezig en wordt in zeer verschillende contexten gebruikt. Ook pedagogische professionals gebruiken storytelling, om mensen, kinderen, ouders en professionals te verbinden. Verhalen kunnen een krachtig bindmiddel zijn.

Maar hoe vertel je verhalen? En vooral: Hoe zorg je ervoor dat je verhaal blijft plakken? Hoe geef je je idee meer kleefkracht, zoals door Chip en Dan Heath (2010) omschreven in hun boek 'De plakfactor'? En hoe kan je dit concept van kleefkracht integreren in het 'Golden Circle' model van Sinek (2009), dat pleit voor het starten van je verhaal met de waarom-vraag? Kortom, hoe kan je jouw idee aan de man brengen om anderen er volledig in mee te krijgen?

Storytelling kan je leren! Je zoekt daarbij hoe je de boodschap het best voor jouw doelpubliek brengt. Dit kan door verbinding te maken tussen waarom je de boodschap brengt, de kern van de boodschap en hoe je dit afstemt op de personen tegen wie je spreekt.

Stop met twijfelen, start met storytelling!

ONDERZOEKERS: Karijn Bonne (Bedrijfsmanagement), Karolien Huylebrouck (Pedagogie van het jonge kind), en Jo Lefevère (Sociaal Werk)

››› **Output:** een concrete methodiek, workshop en train-de-trainer module rond storytelling

Meer talig op school: een uitdagend samenspel!

Samenspel met leerkrachten, samenspel met collega's, samenspel met een gemeentebe-
stuur ... Als er drie mensen zijn die de voorbije maanden intensief met samenspel bezig
waren, dan zijn het wel Karen, Liselotte en Tinneke. Een gesprek waard!

We ontmoeten twee van hen in de docentenzaal van de educatieve bacheloropleiding
voor kleuteronderwijs aan de Arteveldehogeschool, net voor ze een belangrijk moment in
hun onderzoek voorbereiden: een leeravond met verschillende scholen waarop ze tot een
gezamenlijk taalbeleid willen komen.

Karen & Liselotte, jullie vertoefden de voorbije twee jaar regelmatig in de gemeente Zele. Hoe en waarom zijn jullie daar terecht gekomen?

In de periode 2013-2015 waren Tinneke en Karen al betrokken bij een prioritair nascholingstraject in 33 Vlaamse scholen met focus op betere leerkansen voor meertalige leerlingen. Dit kwam de gemeente Zele ter ore: zij dachten dat dit weleens de ideale begeleiding kon zijn voor de uitdaging waar ze in de gemeente voor stonden.

De specifieke vraag die ze ons stelden in 2017, klonk als volgt: *"We hebben veel meertalige kinderen op onze scholen en elke school doet zijn best om met deze groep kinderen aan de slag te gaan, maar we willen vanuit de gemeente graag een gezamenlijke aanpak. We zijn op zoek naar een verbindend taalbeleid en een gedragen taalvisie. Zo willen we evenwichtiger samenwerken met elkaar."* Die vraag sloot helemaal aan bij onze ervaring en expertise en gaf ons meteen de nodige 'drive'. Zo ontstond een partnerschap tussen Zele en Arteveldehogeschool en leerden wij de weg richting Zele goed kennen!

Jullie hadden dus meteen zin om er samen aan te be- ginnen. Hoe heeft het samenspel in de zoektocht naar een gemeenschappelijk taalbeleid exact vorm gekregen?

Hoewel het doel was om een gezamenlijk taalbeleid op gemeentelijk niveau op te stellen, hebben wij meteen de kaart getrokken om te starten vanuit wat leeft in de scholen zelf. We begonnen van onderuit en werkten vanuit de wetenschap dat elke school anders is. Het heeft geen zin om samenwerking van bovenaf op te leggen. Echte samenwerking kan groeien als eerst goed gekeken wordt naar wie precies rond de tafel zit. Het gemeenschappelijke doel was natuurlijk wel voor elke school hetzelfde: nl. de taalverwerving en dus de leerkansen van alle schoolgaande kinderen in Zele te ondersteunen en te onderzoeken wat daarvoor de beste strategieën zijn.

"Niets zo vervelend als moeten starten met het uitwerken van een algemeen beleid voor een groep mensen die daar nog niet klaar voor is. Geef mij maar werken op maat!"

Om goed op maat te kunnen werken, zijn we eerst en vooral in gesprek gegaan met de acht verschillende scholen (alle Zeelse scholen namen deel. We werkten dus netoverschrijdend) om hun specifieke taalnoden in kaart te brengen. We werkten steeds volgens hetzelfde stramien: per school stelden we een kernteam taal samen met mensen die zin hadden om de uitdaging aan te gaan. Daarna volgde een intakegesprek om samen de prioriteiten te bepalen (bijvoorbeeld: de samenwerking tussen ouders en school, de plaats van de thuistaal in de school, begrijpend lezen, ...). Tijdens het begeleidingstraject werden vergaderingen met het kernteam afgewisseld met personeelsvergaderingen met het hele leerkrachtenteam. Tussenin werden bronnen en literatuur geraadpleegd om van daaruit acties te bedenken. Denk daarbij aan: hospiteren in een school die veel en positieve ervaring heeft met meertaligheid, een plan om ouders en leerkrachten de kracht van meertaligheid te doen inzien op basis van recent onderzoek, manieren om begrijpend lezen diepgaander en sneller aan te pakken, enz. Die acties werden dan in het kernteam en het schoolteam besproken en uitgetest. Soms ging dat vlot, een andere keer ervoeren we weerstand of onbegrip. Het is vaak zoeken naar de ingang die werkt voor dat ene schoolteam. Alle ervaringen, positief of negatief, werden gedocumenteerd. Het betekende telkens een kleine stap vooruit, richting meer inzicht. Dat we soms trager gingen dan wij zelf zouden willen, hoort er nu eenmaal bij.

Voldoening en successen ervaren, was blijkbaar be- langrijk. Steek gerust ook eens de pluim op jullie eigen hoed. Waarin blonk jullie onderzoek echt uit?

We werkten volgens de methode van praktijkonderzoek: vertrekken van de schooleigen noden, literatuur raadplegen, acties uitproberen, daar steeds op terugblikken en zo samen een beleid maken.

Dat klinkt evident, maar dat is het niet. Je wordt immers ingezet vanuit de gemeente om iets te realiseren, maar er waren ook leerkrachten die zeiden "Hier zie ik het nut niet van in". Voor sommigen voelt het als een welgekomen duwtje in de rug, voor anderen eerst nog als een extra belasting. Er zijn verschillen in tempo tussen scholen en tussen leraren en daar hebben wij

met ons onderzoek op ingespeeld. Daarop zijn we fier, dat we zo ver zijn gegaan in het op maat werken: per school, per individu op school en per prioriteit op die school. Hierbij zochten we telkens aansluiting bij de leervragen vanuit de school maar ook en vooral bij de sterktes van de school.

“Het ligt ook grotendeels in handen van de school: zij behouden het eigenaarschap. Wij stippelen geen standaardtraject uit, maar we doen wel suggesties en bewaken dat het haalbaar is. Zij beslissen wat ze doen. Wij zijn coach & inspirator aan de zijlijn!”

We proberen grote thema's om te zetten in kleine en concrete acties, bijvoorbeeld 'ik leg anderstalige boeken in mijn klasbibliotheek'. We werken daarbij niet vanuit een naïef geloof in meertaligheid, wel vanuit wetenschappelijke onderbouwing. We vragen daarbij steeds ook naar wat leerkrachten zien zitten en wat ze nodig hebben om een volgende stap te kunnen zetten. Zo focussen we steeds weer op het positieve en werken we stap voor per stap. Dat zorgt uiteindelijk voor duurzame vooruitgang.

Wat is belangrijk in het samenspel met de scholen voor jullie onderzoek?

Er is telkens een terugkoppeling tussen de scholen, de diversiteitsambtenaar van de gemeente, de algemeen directeur van het katholiek onderwijs in Zele en ons projectteam. Zonder de input en de kijk van Claudio Snauwaert en Christel Immegeers waren we lang niet zover geraakt. Zij zorgden er ook voor dat er op gemeentelijk vlak een en ander in beweging kwam door o.a. een expert als Piet Van Avermaet als spreker uit te nodigen. Die structurele terugkoppeling is belangrijk voor alle betrokkenen: zowel de gemeente als de scholen willen graag weten wat er gaande is in het project.

We plannen dus af en toe tussentijds overleg, maar soms moeten we ook grenzen trekken. Het blijft een schoolproject en de noden van de gemeente zelf zijn natuurlijk niet meteen aan de orde in dit project. We hechten wel veel belang aan het evenwicht tussen het vormgeven van het gemeentelijke beleid en het werken op de scholen. Je moet daarbij veel balletjes tegelijk in de lucht houden en vooral de gezamenlijke energie zinvol proberen inzetten. In elk geval moet je de gemeente Zele bewonderen voor de toch wel duidelijke keuze die ze maakten door middelen uit te trekken voor dit project.

“Samenspel in het onderzoek betekent ook evenwicht bewaren en de gezamenlijke energie zinvol inzetten.”

Wat is jullie grootste inzicht over onderzoeken in samenspel?

Samenspel zien we niet als "altijd alles samendoen met iedereen". Samenspel kan net ook betekenisvol zijn door samen te werken in kleine groepen. Als je met grote groepen mensen werkt, dan heb je vaak mensen die elke keer weer op de voorgrond treden en het woord nemen. Het werkt in sommige omstandigheden beter om in deelgroepen te zitten en van

daaruit tot een groter en gedragen geheel te komen.

Zo brengen we op de leeravond de kernteams van de acht scholen samen met andere actoren van de gemeente (bv. de algemeen directeur van het katholiek onderwijs Zele, de schepen van onderwijs en de voorzitter van de moskeevereniging) om een gemeenschappelijke taalvisie voor te leggen en overkoepelende acties te kiezen. Nadien worden die acties weer in deelgroepen per school geconcretiseerd.

“Het kernteam staat meestal al een klein stapje verder dan het schoolteam en zo weet je dat het einddoel mogelijk is. Vanuit het olieidee mag je er dan op vertrouwen dat de inzichten en ervaringen ook zullen uitdeinen naar de andere betrokkenen op school.”

Zo werken wij met een kleine groep van drie onderzoekers, acht kernteams, acht schoolteams en belangrijke betrokkenen uit de gemeente samen aan een overkoepelend taalbeleid.

Bedankt, Karen & Liselotte. Dat jullie nog veel boeiende verhalen over taal & samenspel mogen schrijven!

ONDERZOEKERS: Karen Burvenich en Liselotte Vandenbussche (Kleuteronderwijs) en Tinneke van Bergen (Lager onderwijs)

>>> Output: een krachtig en duurzaam taalbeleid!

Samen slaan we de brug!

In gesprek met leerlingen en ouders rond hun partnerschap met de school

School, leerling en ouder zijn drie volwaardige partners in de gedeelde zorg voor de brede ontwikkeling van het kind. Om te komen tot een succesvol partnerschap is het cruciaal om aansluiting te vinden bij de noden en verwachtingen van alle betrokken actoren. Hiertoe zetten we samen met het Onderwijscentrum Gent een onderzoek op met als doel het in kaart brengen van de ervaringen, noden en verwachtingen van leerlingen en ouders rond het partnerschap tussen gezin en school: Wat verwachten ouders en leerlingen van de school en van de leerkrachten? Welke drempels ervaren ze om leerkrachten aan te spreken? Of bij het deelnemen aan activiteiten? En wat vinden leerlingen ervan dat hun ouders de school bezoeken, hun leerkrachten en vrienden leren kennen, of hun leerkracht aanspreken met een zorg, een vraag of een opmerking?

Het samen uitvoeren van het onderzoek met de brugfiguren, vertrouwenspersonen van ouders en leerlingen binnen de school, zorgde voor een groot draagvlak binnen de school voor het onderzoek. Het was immers geen onderzoek *over* de onderlinge samenwerking school-leerling-gezin, maar *in* samenwerking met alle betrokken actoren. De neutrale positie van de brugfiguur als schakel tussen schoolteam, leerlingen en ouders en diens krachtgerichte, waarderende benadering zorgden voor verbinding tijdens het onderzoek, en waren essentieel voor het slagen van de onderzoeksopzet.

Voor het bevragen van ouders en leerlingen werd gezocht naar visuele methoden om het abstracte concept "partnerschap" tastbaar te maken, alsook om tegemoet te komen aan talige drempels bij leerlingen en ouders. Visualisaties en ondersteunend materiaal creëren een neutrale derde ruimte om gesprekken rond moeilijkere thema's mogelijk te maken en dialoog aan te moedigen.

De leerlingen werden via twee methoden bevroegd. In een eerste fase werden gesprekken georganiseerd in klasverband. Dit gebeurde in nauwe samenwerking met zowel de brugfiguur als de klasleerkracht. Samen met de aanwezigheid van klasgenoten zorgde dit voor een veilig klimaat voor de leerlingen om deel te nemen aan het onderzoek. Bij de start van het gesprek werd aan alle leerlingen gevraagd om de afstand tussen zichzelf, hun ouders en de school te visualiseren met de hulp van een eigen gekozen figuurtje of voorwerp. De leerlingen mochten vervolgens aangeven waarom ze zichzelf en hun ouders op een bepaalde afstand van de school situeren (dicht of ver). Hierop aansluitend volgde een groepsgesprek over het welbevinden van de leerlingen en het partnerschap tussen hun ouders en de school. Na dit collectief moment werden in kleinere deelgroepjes gesprekken gevoerd rond specifieke deelthema's. Hun ervaringen met specifieke acties werd bevroegd door het gebruik van *emoticons*. Hiermee konden leerlingen uitdrukken of ze al dan niet tevreden waren over de besproken

acties. In een tweede standje konden ze via snoepmateriaal aangeven waar ze blij of 'zoet' van worden, en wat hen eerder een 'zuur' gevoel heeft in relatie tot het partnerschap school, leerling en gezin. In een derde standje mochten leerlingen fictief geld inzetten op specifieke diensten en acties binnen de school, in functie van hun prioriteit. In een tweede fase werden diepte-interviews afgenomen met leerlingen die ook deelnamen aan één van de collectieve bevragingen. Kinderen konden hierbij de drempels tussen de school en het gezin visualiseren met behulp van duplo-blokken. Aansluitend werd gevraagd om visueel aan te geven welke band zichzelf, de ouders, de brugfiguur en de school zouden willen en wat hiervoor nodig is. De meerwaarde van de individuele diepte-interviews (naast de collectieve bevragingen) ligt in de vertrouwelijkheid van de gespreksumgeving. Hierdoor konden leerlingen vrijuit praten over persoonlijke zaken, en kon het gesprek meer in de diepte gaan.

Voor de toeleiding van de ouders werd samengewerkt met de brugfiguur van de school, waarmee ouders vaak een vertrouwensband hebben opgebouwd. Dit verlaagde de sociaal-emotionele drempels om deel te nemen aan het onderzoek. Tijdens individuele interviews konden ouders een visuele voorstelling maken van hoe welkom ze zich voelen op de school van hun kind en wat hiertoe bijdraagt. Tijdens focusgroepen gingen andere ouders aan de hand van afbeeldingen in gesprek over de verschillende taken van de brugfiguur en wat ze belangrijk vinden in het partnerschap school-leerling-ouder. Tenslotte gebeurde nog een korte, individuele bevraging van een 30-tal ouders verspreid over twee scholen. De onderzoeker sprak hiervoor ouders aan op de school, voor of na het oudercontact. Aan de hand van emoticons konden ouders aangeven of ze specifieke schoolbrede acties leuk of belangrijk vonden en ze

konden er ook bijschrijven waarom. Per actie was er een box waar ze een of meerdere emoticons konden insteken. Ouders gaven hierbij spontaan aan het leuk te vinden om hun mening te kunnen delen op deze laagdrempelige manier.

De gesprekken met ouders en leerlingen boden een verfrissende kijk op hoe ze de huidige relatie school-leerling-ouder ervaren, maar ze gaven vooral ook richting aan het verhaal van de toekomst. Ze illustreerden de meerwaarde van het actief betrekken van elke actor uit het partnerschapsmodel, niet alleen in dit onderzoek, maar ook in de eigenlijke aanpak van (ouder) betrokkenheid en participatie. We brachten met het onderzoek niet alleen het partnerschap tussen ouders, leerlingen en scholen in kaart, maar hielpen er ook mee aan bouwen. De gesprekken zelf dragen immers ook bij aan het versterken van het partnerschap tussen school, leerling en ouder.

Om ook andere scholen te inspireren werden de gebruikte methodieken verzameld in een toolbox die door scholen kan worden ingezet bij het bouwen aan een partnerschap met ouders en leerlingen. Het partnerschap met het Onderwijscentrum Gent faciliteert hierbij de verspreiding van de toolbox in het Vlaamse onderwijslandschap.

ONDERZOEKERS: Annelies Ceulemans, Penelope Delcour, An Raes en Sofie Vanassche (Pedagogie van het jonge kind)

PARTNERS: Onderwijscentrum Gent

»» De toolbox met inspiratie voor het werken aan een partnerschap met ouders en leerlingen kan gedownload worden <http://www.samenopvoeden.be/partnerschapsmodel/toolkit/>

Integratie van STEM & beweging in kleuteronderwijs: het resultaat van een internationale samenwerking.

Binnen het project 'STEM en beweging' stond de zoektocht naar een aanpak om leerkrachten te ondersteunen om STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) en Beweging binnen kleuteronderwijs te integreren centraal. Dit project is gegroeid vanuit een jarenlange samenwerking in het kader van studenten- en docentenmobiliteit tussen de Arteveldehogeschool en de Universiteit van Stavanger en vanuit gedeelde interesses op het vlak van wetenschaps- en bewegingsonderwijs bij jonge kinderen.

Om tot geschikte eindproducten te komen die bruikbaar waren voor zowel Vlaamse als Noorse leerkrachten, werd ontwerponderzoek als methodologie gekozen. Deze aanpak zorgde niet enkel voor een nauwe samenwerking met het werkveld (4 kleuterscholen in België en 4 kindergartens in Noorwegen), maar ook tussen de onderzoekers in België & Noorwegen. Op deze manier konden de sterktes van elke partner voluit ingezet worden, nl. de expertise rond 'outdoor education' typisch voor het Noorse onderwijs en de expertise van het Vlaamse onderwijs wat betreft doelgericht STEM-onderwijs, bij het ontwikkelen van een bruikbaar eindproduct.

In een eerste onderzoeksfase werd de huidige context, zowel in België als in Noorwegen, verkend en werden de noden in kaart gebracht op vlak van STEM- en bewegingsonderwijs bij jonge kinderen. Ondanks de grote verschillen in de organisatie van kleuteronderwijs in Noorwegen en België kwamen heel wat gemeenschappelijkheden naar boven in de visie over de integratie van STEM en beweging bij jonge kinderen. Het samen afstemmen en reflecteren, binnen een internationale context, leidde tot een sterk onderbouwd conceptueel kader en een gemeenschappelijke taal die de basis vormde voor het verdere onderzoeksproces.

In een tweede onderzoeksfase ontwikkelden de onderzoekers samen met diverse stakeholders (kleuterleerkrachten, experts STEM, experts bewegingsonderwijs, pedagogische begeleiders, docenten uit de lerarenopleiding) diverse 'good practices' en tools die leerkrachten kleuteronderwijs (zowel in België als in Noorwegen) kunnen ondersteunen bij een kwaliteitsvolle integratie van STEM en beweging. Hiervoor werd een gemeenschappelijk 'design-traject' uitgewerkt voor de deelnemende leerkrachten (met aandacht voor input & inspiratie, ontwerp van praktijken en reflectie). Om voldoende aansluiting te vinden bij de specifieke onderwijscontext in beide landen was het belangrijk om het evenwicht te bewaken tussen gemeenschappelijkheden (gelinkt aan het overkoepelende conceptuele kader) en eigenheden (gelinkt aan de specifieke

noden bij de leerkrachten in Noorwegen en België). Praktijkvoorbeelden en ervaringen van de leerkrachten werden gedeeld via een besloten Facebookgroep. De internationale samenwerking bracht een extra dimensie aan het ontwerponderzoek. Enerzijds gaf het leerkrachten inspiratie en een stimulans om nieuwe dingen uit te proberen (bv. nog meer gebruik maken van de buitenruimte als uitdagende en inspirerende omgeving voor de kinderen), anderzijds voelden leerkrachten hierdoor veel waardering en steun voor hun aanpak. Deze uitwisseling zorgde ervoor dat het conceptuele kader verder bijgesteld en verfijnd werd zodat het kan resulteren in een output die bruikbaar en haalbaar is voor het werkveld.

ONDERZOEKERS: Isabel Tallir & Thomas Remerie (Kleuteronderwijs)

PARTNERS: Ingunn Berrefjord Ugelstad, Tuula Skarstein, Synnøve Eikeland, Kristin Grosvik (Universiteit van Stavanger)

»»» De ontwikkelde instrumenten van dit praktijkgericht onderzoeksproject kan je via deze website raadplegen: <http://stemebeweging.weebly.com>

Creativiteit in wetenschapsonderwijs voor jonge kinderen (Ceys)

Voor het Erasmus+ project CEYS werkten medewerkers van de Arteveldehogeschool samen met partners uit Griekenland, Groot-Brittannië en Roemenië. Het project focuste op het stimuleren van creativiteit in wetenschapsonderwijs voor jonge kinderen (3-8 jaar). In het project gingen leraren aan de slag als medeonderzoekers, waarbij ze, na input vanuit het project, in hun eigen schoolcontext op zoek gingen naar manieren om meer creativiteit in wetenschapsonderwijs aan bod te laten komen. Hun ervaringen werden vervolgens benut in het nascholingsaanbod dat in het project werd uitgewerkt.

Meerwaarde van de samenwerking met het werkveld volgens één van de onderzoekers:

“Het was een meerwaarde voor ons als onderzoekers om te zien hoe de leraren met onze input aan de slag gingen in hun klaspraktijk. Ze documenteerden dit hele proces, zodat we dit ook konden gebruiken in ons nascholingstraject voor andere leraren. Ze schreven hun eigen leerproces neer en documenteerden met foto's en neerslag van uitspraken van de kinderen. Ze hielden ook hun eigen tussenkomsten bij en de redenen waarom ze deze tussenkomsten deden. Dit geheel maakt het voor andere leraren laagdrempeliger om zelf ook aan de slag te gaan: ze zien hoe leraren dit met vallen en opstaan uitprobeerden en hier hun eigen stijl in ontwikkelden.”

Leerproces ontwikkelen: Activiteit 3

Soms spuiten ze water op het materiaal, na dat eerst vast te maken aan een plastic beker. Sommige kinderen vullen eerst de beker met water en draaien hem om nadat ze het materiaal aan de beker bevestigden.

Leraar: Wat denk je? Zal het water erdoor lopen?

Ik denk dat het water er zal kunnen doorlopen. Kijk, ik zie kleine gaatjes in de stof.

Kijk, ik zie het water erdoor lopen. Dit materiaal is niet waterbestendig.

De kinderen leren voorspellingen maken. Zal dit materiaal waterdoorlatend zijn of niet?

Leraar aan andere kinderen: Ga je akkoord? Wat denk jij over dit materiaal? Voorspel je dezelfde uitkomst? Waarom?

Door hen te vragen waarom ze bepaalde voorspellingen doen, bevorder ik denk- en communicatievaardigheden.

Mijn stof is heel zacht, dus het water zal er waarschijnlijk doorlopen.

ONDERZOEKER: Jozefien Schaffler (Kleuteronderwijs)

»»» Meer info over het project kan je vinden op www.ceys-project.eu

De cruciale rol van samenwerking in het innoveren van kinderopvang en tewerkstelling.

Over hoe praktijkpartners onderzoekers ondersteunen en andersom

Het PACE (*Providing Access to Childcare and Employment*) project is een INTERREG 2-Zeeën project dat uitgevoerd wordt door 13 partners in vier Europese lidstaten (België, Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk). Het project loopt van 2016 tot 2020. Het voornaamste doel van dit project is om kinderopvang en werk toegankelijker

te maken voor kwetsbare gezinnen, door meer in te zetten op flexibele en occasionele kinderopvang en vanuit kinderopvang begeleiding naar (duurzaam) werk te voorzien. Op negen plaatsen binnen de 2 Zeeën regio wordt er geëxperimenteerd met nieuwe vormen van flexibele en occasionele kinderopvang. Zo werkte de stad Gent een pop-up kinderopvang concept uit, en installeerde de stad Mechelen een kinderdagverblijf dat volledig occasioneel werkt: er is geen wachtlijst, ouders kunnen gedurende korte periodes gebruik maken van kinderopvang (bijv. terwijl ze een opleiding volgen) en kunnen hun kind brengen en halen op de uren die voor hen passen. Aan het project werken er ook vijf onderzoekers van de Arteveldehogeschool (Gent) en de Karel de Grote (KdG) hogeschool (Antwerpen) mee. Hun rol is onder andere om de PACE praktijken te documenteren, de partners te ondersteunen in reflectie en het ontwikkelen van een gemeenschappelijk denk- en actiekader en het coachen van de kinderbegeleiders in twee van de settings (Turnhout en Mechelen, door KdG). Tijdens het eerste projectjaar verrichtten we ook onderzoek naar de noden van kwetsbare ouders t.a.v. kinderopvang. Hieruit kwam duidelijk naar voren dat kwetsbare ouders formele (betaalbaarheid, bereikbaarheid, beschikbaarheid) en informele (betrouwbaarheid, bekendheid) drempels ervaren t.a.v. kinderopvang en dat het voor kwetsbare gezinnen die een opleiding willen volgen of aan het werk willen gaan en vaker onregelmatige of onvoorspelbare werkuren hebben, moeilijk is om werk en kinderopvang te combineren.

In de context van een groot internationaal project is de samenwerking tussen onderzoeks- en praktijkpartners uitdagend, cruciaal en noodzakelijk. Het project is resultaatgericht maar vraagt tegelijkertijd ook onderzoeksmatige onderbouwing en opvolging. De contexten van de verschillende praktijkpartners in het project zijn zo divers, dat het in dit project voor onder-

zoekers vaak niet mogelijk is om te werken met gestandaardiseerd materiaal, of het nu gaat om vragenlijsten, interviewrichtlijnen of focusgroepen met beleidsmakers. In de eerste maanden van het project was dit voor mij als onderzoeker nog niet meteen duidelijk. Ik herinner me dat we een vragenlijst afnamen die polste naar de beginsituatie

rond kinderopvang en tewerkstelling in de verschillende landen, waarbij er al snel misverstanden opdoken rond wat voor ons de meest eenvoudige concepten leken, zoals "kinderopvang" (childcare), "ouderbetrokkenheid" of "vrijwilligerswerk". Wij als onderzoekers kregen dankzij uitgebreide studiebezoeken die we in de tweede helft van het eerste projectjaar aflegden pas echt zicht op de diversiteit in praktijken, kaders, visie, wetgeving, ... van de verschillende partners. We zijn die diversiteit nooit meer uit het oog verloren en werken sindsdien zo nauw mogelijk samen met de praktijkpartners bij alle onderzoeksactiviteiten die volgden. Zo toetsen we verslagen rond regelgeving lokaal af in de verschillende landen, werken we samen met praktijkpartners in het opstellen van vragenlijsten, nemen we de tijd om mogelijks tot verwarring en misverstanden leidende concepten uit te klaren, en gebruiken we aangepaste vragen en voorbeelden bij interviews en focusgroepen in de verschillende landen. De inbreng en ondersteuning van praktijkpartners is voor ons als onderzoekers zeer waardevol in onze activiteiten, zowel bij het verduidelijken en verlevendigen van concepten en kaders, als bij het vertalen tijdens interviews en focusgroepen. Omgekeerd kunnen wij, vanuit een brede en genuanceerde blik op hoe er in de 2 Zeeënregio omgegaan wordt met kinderopvang en tewerkstelling, de partners inspireren om anders naar hun eigen praktijk te kijken en te leren van elkaar. Door het blijvend zoeken naar verbinding, ieder vanuit zijn eigen context en sterktes, kunnen we een sterk project realiseren waarin alle partners, crossborder, leren van elkaar.

ONDERZOEKERS: An Raes en Tim Vanden Hende (Pedagogie van het jonge kind), Tim Van Hove en Katrien Vandenbosch (Sociaal Werk)

ONDERZOEKERS KAREL DE GROTE HOGESCHOOL: An Piessens en Dietlinde Willockx (Pedagogie van het jonge kind)

>>> Te raadplegen via <https://www.interreg2seas.eu/nl/pace>

Word jij onze volgende partner in samenspel?

Ben je ...

... geïnspireerd door onze waarderende en verbindende aanpak en toegankelijke onderzoeksmethoden?

... op zoek naar krachtige verbindingen tussen onderzoek, praktijk en onderwijs?

Wil je ...

... in samenspel met het werkveld innovatieve kennis, methodieken en producten ontwikkelen voor de pedagogische sector?

... duurzame impact realiseren en het verschil maken in de opvang voor baby's en peuters, kleuteronderwijs, buitenschoolse opvang, gezinsondersteuning, cultuur en vrije tijd, jeugdwerk of een andere pedagogische sector?

Zoek je ...

... een betrouwbare onderzoekspartner met een sterke wetenschappelijk basis, een groot (inter)nationaal netwerk én twee voeten in de praktijk?

... een innoverende kracht voor het werkveld en de opleidingen voor professionals van de toekomst?

Wij verkennen heel graag met jou de mogelijkheden tot onderzoek in samenspel!

Neem contact op met de opdrachthouders onderzoek van de opleidingen

Pedagogie van het jonge kind

- Ine.Hostyn@arteveldehs.be
- Sofie.Vanassche@arteveldehs.be

Educatieve bacheloropleiding kleuteronderwijs

- Bénédicte.Vanblaere@arteveldehs.be